

”JOS SÄ OLET VAIN KOTONA, ET TIEDÄ MI-
TÄÄN.”

Maahanmuuttajaäitien kokemuksia osallisuudesta
Avaimet onnistumiseen –koulutuksen äiti-
lapsiryhmissä

Laura Jauhiainen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2015

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Tekijä Jauhiainen, Laura	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 1.10.2015
	Sivumäärä 57	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi "JOS SÄ OLET VAIN KOTONA, ET TIEDÄ MITÄÄN" - MAAHANMUUTTAJAÄITIEN KOKE- MUKSIA OSALLISUUDESTA AVAIMET ONNISTUMISEEN-KOULUTUKSEN ÄITI- LAPSIRYHMISSÄ		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja Ketola, Tuija		
Toimeksiantaja Jyvälän Setlementti ry/Jyvälän kansalaisopisto/Avaimet onnistumiseen –koulutus		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää maahanmuuttajaäitien kokemuksia omasta osallisuudestaan. Tutkimuksen toimeksiantajana on Jyvälän Setlementti ry:n ylläpitämän Jyvälän kansalaisopiston Avaimet onnistumiseen-koulutus, joka toteutetaan Jyväskylässä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Avaimet onnistumiseen –koulutuksen rahoittajalle, miten äideille tarkoitetut ryhmät edistävät äitien osallisuutta ja heidän kotoutumistaan.</p> <p>Toteutin aineistonkeruun Avaimet onnistumiseen – koulutuksen äiti-lapsiryhmissä. Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä käytin haastattelua. Lisäksi kirjoitin havainnot ryhmän toiminnasta. Opinnäytetyön aineistona oli neljä litteroitua haastattelua sekä kirjaamani havainnot ryhmän toiminnasta.</p> <p>Tutkimustuloksista selvisi, että maahanmuuttajaäidit kokivat Avaimet onnistumiseen - koulutuksen äiti-lapsi ryhmät tärkeiksi. Tärkein syy ryhmässä käymiseen ei ollut lasten mukanaolon mahdollisuus, vaan äidit pitivät ryhmässä käymistä tärkeänä mukavan tekemisen sekä muiden äitien tapaamisen vuoksi. Lisäksi haastateltavat kokivat suomen kielen ja kulttuurin oppimisen auttavan heitä sopeutumaan elämäänsä Suomessa.</p> <p>Opinnäytetyön tulokset auttavat selvittämään Avaimet onnistumiseen –koulutuksen rahoittajalle äiti-lapsiryhmien merkitystä maahanmuuttajaäitien kotoutumisen kannalta. Tulokset antavat myös ryhmän ohjaajille palautetta äiti-lapsiryhmien toiminnasta sekä mahdollisia ideoita ryhmän toiminnan kehittämiseen.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Maahanmuuttaja, osallisuus, äitiys, kotoutuminen		
Muut tiedot		

Author Jauhiainen, Laura	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 01102015
	Pages 57	Language Finnish
		Permission for web publication (X)
Title "IF YOU ARE ONLY AT HOME YOU DON`T KNOW ANYTHING" – EXPERIENCES OF THE IN- CLUSION OF IMMIGRANT MOTHERS IN THE MOTHER-CHILD GROUPS OF AVAIMET ONNIS- TUMISEEN -TRAINING (KEYS TO SUCCESS)		
Degree Programme Degree Programme in Social Services		
Tutor Ketola, Tuija		
Assigned by Jyväskylän Setlementti ry/Jyväskylän kansalaisopisto/Avaimet onnistumiseen –training, (Keys to Success)		
<p>Abstract</p> <p>The purpose of this thesis was to examine immigrant mothers' experiences of inclusion. The study was assigned by the Avaimet onnistumiseen (Keys to Success)-training of Jyväskylän kansalaisopisto (Jyväskylän Setlementti ry.), Jyväskylä. The aim was to describe to the sponsor of the Keys to Success –training how the training promotes the immigrant mothers' inclusion and integration.</p> <p>The data for this research was collected in the mother-child groups of the Keys to Success –training, and interviews were used as the collection method. In addition, observations of the activities of the group were written down. The data of this research consisted of four transcribed interviews and the written observations.</p> <p>The results of this research revealed that the mother-child groups were very important to the immigrant mothers. The most important reason for participating in the group was not the possibility of children to participate, but the opportunity for the mothers to do something nice and meet other mothers. Moreover, the mothers also thought that learning the Finnish language and culture had helped them to adapt to their life in Finland.</p> <p>The results of the thesis help the sponsors of the Keys to Success – training to see the significance of the training and how it encourages the integration of the immigrant mothers. The results also give feedback to the counselors of the groups as well as ideas for the development of the activities.</p>		
Keywords An immigrant, inclusion, maternity, integration		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 Johdanto	5
2 Maahanmuuttajat ja kotoutumisen tukeminen.....	7
2.1 Kuka on maahanmuuttaja? Kuka on pakolainen?	7
2.2 Maahanmuuton historia Suomessa	8
2.3 Suomen maahanmuuttopolitiikka.....	10
2.4 Maahanmuuttajat Jyväskylässä	12
2.5 Naiset maahanmuuttajina	14
2.6 Kotoutuminen	16
3 Osallisuus ja voimaantuminen	21
3.1 Osallisuuden käsitteen määrittely	21
3.2 Voimaantumisen määritelmä.....	23
3.3 Monikulttuurisuus ja osallisuus.....	26
4 Tutkimuksen lähtökohdat ja toteutus	28
4.1 Opinnäytetyön lähtökohdat.....	28
4.2 Avaimet onnistumiseen -koulutus.....	29
4.3 Aineistonkeruumenetelmät.....	34
5 Tutkimustulokset.....	38
6 Yhteenveto.....	45
7 Lähteet.....	50
Liitteet.....	54
Liite 1 Haastattelukysymykset (suomi)	54
Liite 2 Haastattelukysymykset (englanti)	56

1 Johdanto

Nykypäivänä sana globalisaatio on tullut entistä käytetyimmäksi termiksi. Suo- messakin ulkomaalaiset kauppa- ja ravintolaketjut ovat arkipäivää. Myös maa- hanmuuttajien määrä on Suomessa kasvanut vuosi vuodelta. Tästä syystä maa- hanmuuttajien kotoutumisen onnistumiseen sekä maahanmuuttajien hyvinvoin- tiin on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Muutto uuteen maahan on aina stressaava prosessi, mutta erityisen stressaava muutto on silloin, kun syy muuttoon on esimerkiksi kotimaan epävakaa poliitti- nen tilanne. Uuden kotimaan kielen ja kulttuurin opetteleminen on usein hidasta, ja tästä syystä sopeutuminen uuteen yhteisöön ja yhteiskuntaan voi kestää kauan aikaa. Mikäli maahanmuuttajien osallisuutta ja osallistumista ei kyetä tukemaan riittävästi, voi seurauksena olla syrjäytyminen. Parhaiten Suomeen muuttavia ulkomaalaisia pystyy tukemaan tarjoamalla heille erilaisia mahdollisuuksia pääs- tä osaksi suomalaista yhteiskuntaa; esimerkkinä erilaiset koulutus- ja työllistä- mispalvelut.

Tutkin opinnäytetyössäni maahanmuuttajaäitien kokemuksia osallisuudesta Jy- väjän Settlementti ry:n ylläpitämän Jyvälän kansalaisopiston järjestämän ja ope- tushallituksen rahoittaman Avaimet onnistumiseen -koulutuksen äiti- lapsiryhmissä. Avaimet onnistumiseen -koulutus tapahtuu Jyväskylässä.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten Avaimet onnistumiseen -koulutus vaikuttaa äitien kokemukseen osallisuudesta ja sitä kautta äitien kotoutumiseen. Lisäksi selvitän, mitä maahanmuuttajaäideille merkitsee mahdollisuus, että he saavat ottaa mukaan toimintaan omat, yleensä pienet lapsensa. Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää Avaimet onnistumiseen -koulutuksen rahoittajalle, miksi maahanmuuttajaäidit ottavat lapsensa toimintaan mukaan. Miten tämä mahdollisuus vaikuttaa äiteihin ja heidän kokemukseensa osallisuudesta?

Opinnäytetyöllä on myös laajempi merkitys. Kaikista Suomeen tulevista maahanmuuttajista juuri naiset ja äidit voivat jäädä ilman tarvittavaa kielitaitoa ja koulutusta uudessa kotimaassa. Tässä opinnäytetyössä maahanmuuttajaäitien näkökulma ja kokemus uuteen kotimaahan muuttamisesta tulee näkyviin.

Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä käytän haastattelua sekä osallistuvaa havainnointia. Tavoitteenani on saada selville, miten maahanmuuttajaäidit kokevat osallisuutensa Avaimet onnistumiseen –koulutuksen äiti-lapsiryhmissä. Pyrin myös selvittämään yhteyden äiti-lapsiryhmien kaltaisten yhteisöjen merkityksestä maahanmuuttajalle; miten yhteisö ja yhteisöllisyys mahdollisesti edistävät maahanmuuttajan kotoutumista. Avaimet onnistumiseen –koulutus on matalan kynnyksen toimintaa, johon jokainen äiti saa tulla omana itsenään.

Keskeisiä avainsanoja opinnäytetyössäni ovat maahanmuuttajat, äitiys, kotoutuminen sekä osallisuus. Rajaan aiheen käsittelemään maahanmuuttajaäitien kokemuksia omasta kotoutumisestaan sekä sitä, miten he näkevät Avaimet onnistumiseen – koulutuksen äiti-lapsiryhmien edistävän kotoutumista sekä heidän osallisuuttaan.

Oletan, että maahanmuuttajaäidit kokevat äiti-lapsiryhmät merkittäviksi oman kotoutumisensa kannalta. Äidit pystyvät ottamaan lapsensa mukaan toimintaan, minkä uskon edistävän maahanmuuttajaäitien mahdollisuutta osallistua toimintaan.

2 Maahanmuuttajat ja kotoutumisen tukeminen

2.1 Kuka on maahanmuuttaja? Kuka on pakolainen?

Rädyn (2002, 11-12) mukaan *ulkomaalainen* on henkilö, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta. Esimerkiksi Suomessa käyvät turistit sekä opiskelijat ovat ulkomalaisia. Maahanmuuttaja taas on ulkomaalainen, joka asuu pysyvästi Suomessa. Mahdollisia syitä muuttoon ovat olleet esimerkiksi työ, avioliitto, paluumuutto tai pakolaisuus. Vapaaehtoisesti maasta toiseen muuttavaa ihmistä kutsutaan *siirtolaiseksi*. *Pakolainen* on henkilö, joka on muuttanut uuteen maahan poliittisten tai muiden syiden takia. *Turvapaikanhakija* on tullut uuteen maahan anomaan turvapaikkaa, mutta turvapaikanhakijasta tulee pakolainen, kun hänen anomuksensa on käsitelty ja hän on saanut oleskeluluvan. Oleskeluluvan voi saada myös henkilö, joka on tullut Suomeen avioituakseen suomalaisen kanssa, tullakseen töihin tai opiskelemaan.

Rädyn (2002, 13–14) kirjassa kerrotaan maahanmuuttajan olevan ulkomaalainen, joka on asunut Suomessa pysyvästi. Suomen kansalaisuutta maahanmuuttaja voi hakea kun hän on asunut Suomessa viisi vuotta; kaikki ulkomaalaiset eivät kuitenkaan hae Suomen kansalaisuutta tämän ajan päätyttyä. Maahanmuuttajan äidinkieli, uskonto sekä etninen identiteetti eivät muutu, vaikka hän saisi Suomen kansalaisuuden. Tästä syystä Suomessa on alettu käyttämään käsitettä etninen vähemmistö. Tällä käsitteellä tarkoitetaan sellaista ihmisryhmää, joka erottuu jollain tavalla valtaväestöstä, esimerkiksi alkuperän, kulttuuripiirteiden tai uskonnon ja kielen perusteella.

Pakolainen voi tulla Suomeen montaa väylää; hän voi olla turvapaikanhakija, kiintiöpakolainen tai perheenyhdistämishojelman kautta tullut. Turvapaikanhakijat hakevat Suomesta turvapaikkaa ja yleensä he ovat tulleet maasta, jossa ei ole turvallista asua ja elää. Turvapaikkahakemuksen käsittely kestää yleensä viikosta jopa 4-5 vuoteen. Kielteisestä päätöksestä turvapaikanhakija voi valittaa. (Räty 2002, 18–19.) Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta (L.

17.6.2011/746.) laadittiin turvaamaan kansainvälistä suojelua hakevan tai tilapäistä suojelua saavan sekä ihmiskaupan uhrin toimeentulo ja huolenpito. Tavoitteena on huolehtia ja kunnioittaa turvapaikanhakijan ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia Euroopan unionin lainsäädännön mukaisesti.

Jasinskaja-Lahti, Liebkind ja Vesala (2002, 18) ovat kirjoittaneet, että turvapaikanhakijoiden määrä on Suomessa vaihdellut 1990-luvulla. Vuonna 1997 turvapaikanhakijoiden määrä kääntyi nousuun ja vuonna 1999 määrä kasvoi voimakkaasti. Sinä vuonna Suomesta haki turvapaikkaa 3 106 henkilöä.

Maahanmuuttoviraston tiedotteen mukaan Suomen turvapaikkahakijoiden määrä on kasvanut vuoden 2015 tammi-huhtikuussa 38 prosentilla edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta. Kuukaudessa hakijoita on ollut keskimäärin 338. Turvapaikanhakijoista suurimmat ryhmät olivat irakilaiset, somalialaiset ja kosovolaiset. Tämän jälkeen tilastoissa ovat afganistanilaiset ja marokkolaiset. Maahanmuuttovirasto on ennakoanut, että turvapaikanhakijoiden määrä tulee kasvamaan vuoden 2015 aikana ja mahdollisesti ylittää vuoden loppuun mennessä 5 000 hakijan rajan. (Turvapaikanhakijoita tullut yli kolmannes enemmän kuin viime vuonna, viitattu 1.8.2015.)

Rädyn (2002, 19) mukaan kiintiöpakolaiset ovat saaneet Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestö UNHCR:ltä pakolaisstatuksen. Vuonna 2001 Suomen kiintiö oli 750 kiintiöpakolaista. Kiintiöpakolaiset sijoitetaan suoraan kuntiin, jotka ovat luvanneet vastaanottaa pakolaisia, näin ollen kiintiöpakolaiset eivät asu vastaanottokeskuksissa.

2.2 Maahanmuuton historia Suomessa

Alitolppa-Niitamo ja Söderling (2005, 7) kirjoittavat artikkelissaan, että Suomessa maahanmuutto on ollut erilaista kuin muissa Euroopan maissa. Ensiksi, Suomessa laajempi maahanmuutto on alkanut suhteellisen myöhään, vasta 1990-

luvulla ja toiseksi, maahanmuuton hallitsevin peruste ei ole ollut Suomessa työ, kuten useissa muissa maissa. Kuitenkin Saukkosen (2013, 38) mukaan Suomen määrällisesti vähäinen maahanmuutto on kasvanut viime vuosikymmeninä ja tulevaisuudessa sen uskotaan kasvavan entisestään.

Suomen asema maahanmuuttajia vastaanottavana maana on melko tuore, sillä historian saatossa Suomi on ollut usein se maa, josta muutetaan; Yhdysvalloissa asuu noin 600 000 ja Ruotsissa 400 000 juuriltaan suomalaista ihmistä. 1900-luvun vaihteessa Amerikkaan muutettiin paremman elämän toivossa lähinnä taloudellisista syistä. Samoin 1960–70-luvuilla lisääntynyt maastamuutto Ruotsiin johtui enimmäkseen taloudellisista syistä; Suomi ei pystynyt työllistämään kaikkia ihmisiä, kun taas Ruotsissa työvoiman tarve oli suuri taloudellisen kasvun vuoksi. Edelleen Suomesta muutetaan eniten juuri Ruotsiin. (Alitolppa - Niitamo & Söderling 2005, 7.) Saukkosen (2013, 39) mukaan työvoiman tarve alkoi tasaantua 1970-luvun puolivälin aikoihin. Muuttovirta ei kuitenkaan loppunut siihen, vaan monet työn perässä muuttaneet jäivät asumaan uuteen kotimaahansa. Myöhemmin muuttoliike Suomesta Ruotsiin loppui, toisaalta ruotsalaisten työmarkkinoiden vähentyneen kysynnän ja toisaalta suomalaisen yhteiskunnan kasvun takia (Saukkonen 2013, 44).

Alitolppa-Niitamo ja Söderling (2005, 7) kirjoittavat, että historian saatossa maastamuuton sekä maahanmuuton luonne on kuitenkin muuttunut. Enää toiseen maahan ei muuteta pysyvästi, vaan määräaikaisesti esimerkiksi työsuhteen takia ja muuttajat ovat usein hyvin koulutettuja. Euroopan unionilla on ollut merkittävä vaikutus maahanmuuttoon. Saukkonen (2013, 39) jakaa viime vuosisadan jälkipuoliskolla tapahtuneen Euroopan muuttoliikkeen kolmeen vaiheeseen.

Ensimmäisessä vaiheessa muuttoliike suuntautui läntiseen Eurooppaan, kuten Britanniaan, Skandinaviaan, Saksaan, Ranskaan sekä Benelux-maihin. Edellä mainittujen maiden voimakas talouden kasvu johti siihen, että työvoimaa pyrittiin paikkaamaan ulkomailta tulevilla siirtolaisilla. Toisessa vaiheessa toiseen

asuinmaahan muutettiin pysyvästi ja muuttoliikettä kuvaa käsite perheperusteisuus; uuteen kotimaahan muutettiin usein perheen kanssa. Lisäksi naisten sekä lasten maastamuutto kasvoi. Kolmannessa vaiheessa, 1980-luvun lopusta eteenpäin, muuttoliikkeeseen vaikuttivat kylmän sodan loppuminen ja sitä kautta maiden rajojen avautuminen. Samalla pakolaisten määrä kasvoi huimasti. (Saukkonen 2013, 39.)

Alitolppa-Niitamo ja Söderling (2005, 7) näkevät maahanmuuton yleistymisen Suomessa 1990-luvun alussa olevan suoraa seurausta Neuvostoliiton hajoamisesta sekä maastamuuton vapautumisesta. Kuitenkin maahanmuuton seurauksena tullut etninen syrjintä haastoi yhteiskuntaa; palvelut eivät vastanneet tarpeeksi hyvin maahanmuuttajien erityistarpeisiin. Suomen maahanmuuton erityispiirteenä on ollut erityisesti humanitaarisiin syihin sekä etnisyyteen perustuva maahanmuutto sekä avioliittoperusteinen maahanmuutto. Juuri tästä syystä Suomen kotouttamisen ehdot ja keskustelu maahanmuutosta ovat saaneet omat erityispiirteensä.

2.3 Suomen maahanmuuttopolitiikka

Saukkosen (2013, 38) mukaan maahanmuuttopolitiikka pyrkii vaikuttamaan maahanmuuttajiin eli siihen kuinka paljon maahan voi muuttaa ja minkälaisin perustein. Maahanmuuttopolitiikka asettaa myös rajan asumisoikeuden saamiselle. Suomen maahanmuuttopolitiikan historia on vielä nuorta, mutta viime vuosikymmeninä muuttoliike Suomeen on kasvanut.

Ulkomaalaislain (L 30.4.2004/301) tarkoituksena on toteuttaa sekä edistää niin hyvää hallintoa kuin oikeusturvaa ulkomaalaisasioissa. Ulkomaalaislain tarkoituksena on edistää hallittua maahanmuuttoa sekä kansainvälisen suojelun antamista niin ihmisoikeuksia kuin perusoikeuksia kunnioittaen, samalla ottaen huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset. Ulkomaalaislakia so-

velletään myös ulkomaalaisen maahantuloon, maastalähtöön ja oleskeluun sekä työntekoon liittyvissä tilanteissa.

Söderlingin (2005, 17-18) mukaan vuonna 2003 Suomessa tilastoitiin 158 000 ulkomailla syntynyttä ihmistä. Heistä 107 000 oli ulkomaan kansalaisia. Yhteensä Suomessa oli maahanmuuttajia yli 160 maasta. Näihin maahanmuuttolukuihin ei ole lisätty laittomia maahanmuuttajia, joita tosin on Suomessa melko vähän. Suurin maahanmuuttoryhmä Suomessa ovat venäläiset; tämän jälkeen suurimpia ryhmiä ovat virolaiset sekä ruotsalaiset. Sukupuolijakauma on melko tasainen. Pelkonen (2005) kertoo, että Suomessa asui vuonna 2012 noin 195 500 ulkomaan kansalaista, mikä tarkoittaa noin 3,6 % koko Suomen väestöstä. Vaikka Suomeen muuttavien ulkomaalaisten määrä on kasvanut vuosi vuodelta, muuhun Eurooppaan verrattuna Suomessa asuu vähiten maahanmuuttajia.

Suomeen tulevien maahanmuuttajien ikärakenne on usein nuorempi kuin kantasuomalaisten. Maahanmuuttajista työikäisiä (15–64-vuotiaita) oli noin 77 %, kun taas Suomen kansalaisista sama luku on 64 %. (Söderling 2005, 17.) Kuitenkin Söderling (2005, 18) toteaa, että maahanmuuttajien työttömyysaste on yli kolminkertainen syntyperäisiin suomalaisiin nähden, vaikka maahanmuuttajien työttömyysaste onkin vähitellen laskenut. Maahanmuuttajien työttömyysasteeseen vaikuttaa maahanmuuttajan etninen ryhmä; esimerkiksi pakolaisina tulleet irakilaiset tai somalit ovat useammin työttömänä kuin taas vastaavasti esimerkiksi Yhdysvalloista tulevat maahanmuuttajat työllistyvät paremmin.

Kun Suomi liittyi vuonna 1995 Euroopan unioniin, siirtyi maa vapaan muuttoliikkeen kauteen. Maasta toiseen siirtyminen helpottui ja vuonna 2005 työministeriön asettama työryhmä julkaisi maahanmuuttopoliittisen ohjelman, jossa selvitettiin muun muassa Suomen väestön muuttumista. Tuloksiksi saatiin, että Euroopassa väestö vanhenee entisestään ja erityisesti Suomessa ikärakenteen muutos tulee näkymään selvimmän. Lisäksi työmarkkinoiden muutokset aiheuttavat työvoiman tarjonnan vähenemisen samalla kun toimintaympäristömme on globalistunut entisestään. (Söderling 2005, 18–19.)

Jasinskaja-Lahti ym. (2002, 41) mainitsevat, että jokaisen maan oma siirtolais-, vähemmistö- ja pakolaispolitiikka sekä valtaväestön asenteet vaikuttavat siihen, miten maahanmuuttaja kokee niin sanotun akkulturaatiokokemuksen. Psykologiassa akkulturaatiolla tarkoitetaan yksilön käyttäytymisen sekä arvojen ja uskomusten muuttumista uuden kulttuurin kohtaamisessa sekä siihen sopeutumisessa. Valtaväestön asenteet ja esimerkiksi rasismien sekä syrjimyksen määrä vaikuttavat merkittävästi maahanmuuttajan psyykkiseen sopeutumiseen sekä kotoutumisprosessiin.

Rädyn (2002, 39-40) mukaan rasismista huolimatta maahanmuutosta on Suomelle hyötyä. Maahanmuuttajien ansioista suomalainen kulttuuri rikastuu. Esimerkiksi erilaisten kulttuurien tuntemus sekä kielitaito uudistavat suomalaista kulttuuria. Myös suomalainen työelämä hyötyy maahanmuuttajista, sillä esimerkiksi tietotaito lisääntyy. Samalla suomalaiset yritykset voivat saada uusia yhteyksiä ulkomaille ja suomalainen kilpailukyky kansainvälisillä markkinoilla kasvaa (Räty 2002, 40-41).

Maahanmuuttajat tuovat myös niin sanottua valmista työvoimaa Suomelle. Ne maahanmuuttajat, joilla on jo koulutusta sekä tarvittavaa kielitaitoa, eivät enää tarvitse Suomessa niin pitkää koulutusta. Tämä säästää Suomessa koulutuskustannuksia. Kuten kaikissa länsimaissa, niin Suomessakin väestö ikääntyy sekä syntyvyys laskee. Tämän vuoksi on tärkeää saada Suomeen tarvittavaa työvoimaa esimerkiksi maahanmuuttajista, jotka voivat helpottaa mahdollista työvoimapulaa tulevaisuudessa. (Räty 2002, 40-41.)

2.4 Maahanmuuttajat Jyväskylässä

Jasinskaja-Lahti ym. (2002, 19) mukaan lähes puolet eli 44 % Suomen ulkomalaisista kansalaisista asuu pääkaupunkiseudulla eli Helsingin, Espoon, Kauniaisen ja Vantaan alueella. Heistä 29 % asuu Helsingissä. Suokonaution (2008, 43) mu-

kaan ensimmäiset pakolaiset saapuivat Jyväskylään vuonna 1990 ja siitä lähtien Jyväskylässä on tehty maahanmuuttotyötä. Samoihin aikoihin myös paluumuuttajien vastaanotto toiminta vilkastui. Aikaisemmin paluumuuttajat majoitettiin väliaikaisesti ennen kuin he saivat oman asunnon, mutta nykyisin paluumuuttajilla täytyy olla jo asunto silloin, kun he muuttavat Suomeen. Nykyään paluumuuttajia ei tule enää yhtä paljon kuin aikaisempina vuosina.

Suokonaution (2008, 44) kirjassa kerrotaan, että vuonna 2008 Jyväskylän kaupungilla oli voimassa vastaanottosopimus, jonka mukaan kaupunki ottaa vastaan 50 pakolaista ja myöhemmin heidän perheenjäsenensä, jotka ovat saaneet oleskeluluvan Suomesta. Pakolaiset voivat olla joko kiintiöpakolaisia tai turvapaikanhakijoita.

Jyväskylän kaupunki on sitoutunut kaupunkistrategiassaan ottamaan vastuuta valtakunnallisessa maahanmuutto- ja pakolaispolitiikassa. Lisäksi strategiaan kuuluu tarvittavien palveluiden järjestäminen sekä yhteiskunnan heikommassa asemassa olevien aseman parantaminen. (Jyväskylän kaupunki, 5.)

Vuonna 2012 Jyväskylässä asui yli 133 000 henkilöä, joista noin 3500 oli ulkomaan kansalaisia. Näin ollen ulkomaalaisten osuus kaikista jyväskyläläisistä oli noin kolme prosenttia. Suurimmat kansalaisuusryhmät olivat Venäjä, Viro, Thaimaa, Kongon demokraattinen tasavalta sekä Kiina. Jyväskylään muuttavat maahanmuuttajat ovat keskimäärin kantaväestöä nuorempia ja yleisimmät syyt maahanmuuttoon ovat perhesyyt, työ tai opiskelu. Syy voi olla myös paluumuutto. (Jyväskylän kaupunki, 7.)

Jyväskylän kaupunki on tehnyt ELY – keskuksen kanssa sopimuksen, että Jyväskylän kaupunki on sitoutunut vastaanottamaan 50 kiintiöpakolaista sekä heidän perheenjäsenensä. Vuonna 2012 Jyväskylän kaupunki vastaanotti yhteensä 76 henkilöä. Luku sisältää kiintiöpakolaiset, myönteisen oleskeluluvan saaneet sekä heidän perheensä. Humanitaarisen muuton kautta tulleiden maahanmuuttajien määrä on myös kasvanut. (Jyväskylän kaupunki, 7 – 8.)

Jyväskylän kaupungin tavoitteena on, että maahanmuuttajien kotoutumista ja erityisesti suomen kielen oppimista edistettäisiin esimerkiksi muodostamalla luonnollisia yhteyksiä ja suhteita maahanmuuttajataustaisen sekä Suomen kantaväestön kesken. (Jyväskylän kaupunki, 8.)

2.5 Naiset maahanmuuttajina

Honkasalon (2011, 25) mukaan tutkimuksissa maahanmuuttajataustaisista henkilöistä käytetään käsitettä maahanmuuttaja. Jos kyse on naisesta tai työstä, puhutaan usein maahanmuuttajanaisista tai -tytöistä. Termillä korostetaan henkilön sukupuolisia sekä kulttuurisia eroja. Honkasalo (2011, 26-27) korostaa, että erityisesti tytöt asettuvat niin perheensä, kahden kulttuurin ja uuden kotimaan yhteiskunnan välille. Termi ”maahanmuuttajatytöt” pitää sisällään hyvin erilaisia ja eri taustoista tulleita nuoria, mutta silti termiä käytetään kuvaamaan kaikkia maahanmuuttajataustaisia tyttöjä ja naisia.

Mikkonen (2005, 56) toteaa artikkelissaan, että maahanmuuttajilla on vaikeuksia päästä työmarkkinoille ja erityisesti tämä koskee maahanmuuttajanaisia. Usein maahanmuuttajanaiset joko opiskelevat tai hoitavat kotona lapsia. Tutkimuksissa on osoitettu, että maahanmuuttajaperheissä esiintyy edelleen perinteisiä miehen ja naisen rooleja, mutta roolit ovat myös jonkin verran muuttuneet.

Säävälän (2011, 30) mukaan suuri enemmistö Suomeen muuttaneista maahanmuuttajanaisista on alun perin kotoisin Venäjältä tai entisen Neuvostoliiton alueelta. Usein he ovat naimisissa suomalaisen miehen kanssa ja yhä suuremmalla osalla heistä on korkeakoulututkinto. Jopa kaksi kolmesta Suomeen muuttaneista ulkomaalaisista on eurooppalaisia ja vain noin 40 000 on muslimeja.

Yksi asia, joka yhdistää naisia eri puolilla maailmaa, on äitiys. Se, millä tavalla äitiys ilmenee, voi olla kulttuurista riippuen hyvinkin erilaista. Lähes poikkeuksetta kaikkialla maailmassa pienten vauvojen hoito on äitien vastuulla, mutta

vanhempien lapsien hoitoon voivat osallistua myös muut sukulaiset. Etenkin entisessä Neuvostoliitossa sekä Virossa ystävillä ja sukulaisilla on suuri vastuu lasten hoidosta. Pohjoiseurooppalaiseen lastenhoitoon kuuluu usein ostettua tai julkisin varoin järjestettyä päivähoitoa. Pohjoismaiseen malliin kuuluu myös se, että naiset käyvät palkkatöissä kodin ulkopuolella lasten hoitamisen ohella. Muualla maailmassa äidit voivat käydä töissä, mutta usein työ ei tapahdu kodin ulkopuolella vaan esimerkiksi kodinhoidon parissa. Monessa Keski- ja Etelä-Euroopan maassa naisten palkkatyö on yleistynyt vasta viime vuosina. Suomessa naiset ovat edelleen kokopäivätyössä, mutta esimerkiksi Norjassa ja Ruotsissa naiset käyvät yhä enemmän osapäivätyössä. (Säävälä 2011, 52–53.)

Mikkosen (2005, 56) mukaan perinteisesti maahanmuuttajaperheiden äidit tekevät suurimman osan kotitöistä, esimerkiksi laittavat ruokaa ja hoitavat lapsia. Uudessa kotimaassaan he eivät saa muilta naisilta tukea ja apua, jota he usein olivat tottuneet saaman kotimaassaan. Maahanmuuttajanaishille ja – äideille kodin ulkopuolisiin tapahtumiin tai toimintaan osallistuminen on usein hyvin vaikeaa, esimerkiksi kielikursseilla käyminen koetaan vaikeaksi ja yhteydenpito kodin ulkopuolelle tapahtuukin usein puhelimen ja television välityksellä. Kuitenkin joissakin perheissä perinteiset sukupuoliroolit ovat alkaneet muuttua. Esimerkiksi miehet voivat osallistua lastenhoitoon sekä kotitöiden tekemiseen. Tyttöjen koulutusta arvostetaan aikaisempaa enemmän, vaikka edelleen kotona tytöille opetetaan poikia enemmän kodinhoitoa.

Usein maahanmuutto nähdään yhtenä keinona vastata maan alenevaan hedelmällisyyteen sekä kantaväestön ikääntymiseen (Säävälä 2009, 43). Säävälän (2011, 52-53) mukaan muuttaminen maasta toiseen vaikuttaa usein ratkaisevasti siihen, miten olla äiti ja miten äitiyteen suhtaudutaan. Vieras kieliympäristö ja yhteiskunta vaikuttavat siihen, miten nainen toimii äitinä. Usein uudessa kotimaassaan maahanmuuttajaäiti tulee entistä tietoisemmaksi omasta äitiydestään. Maahanmuuttajaäideillä ei myöskään ole uudessa maassa vertaistukea oman kulttuurin äitiyteen. Kielitaidon hankkiminen sekä verkostojen luominen eri yh-

teisöissä on erityisen vaikeaa, mikäli maahanmuuttajaäidillä on pieniä lapsia. Ongelmallisinta on niillä äideillä, joille syntyy lapsia tihein välein.

2.6 Kotoutuminen

Valtion kotouttamisohjelman tarkoituksena on tehostaa valtakunnallisten kotouttamistoimenpiteiden suunnittelua, toimeenpanoa ja seurantaa. Kotouttamisohjelmassa otetaan huomioon maahanmuuttajaväestön tarpeet niin työllisyys-, koulutus- kuin asumis- sekä sosiaali- ja terveystalvveluita suunniteltaessa. Valtion kotouttamisohjelman painopisteitä ovat maahanmuuttajan työllistymisen edistäminen sekä erityisesti maahanmuuttajanaisten, -lasten ja -nuorten tukeminen. Maahanmuuttajaperheitä tuetaan kehittämällä varhaiskasvatus-, koulutus- sekä sosiaali- ja terveystalvveluita. Arjessa tapahtuvaa kotoutumista edistetään muun muassa asunto-, liikunta- ja kulttuuripolitiikan keinoin. Kansalaisyhteiskunnan ja eri järjestöjen osallistuminen kotouttamistyöhön on myös tärkeää. (Valtion kotouttamisohjelma – Hallituksen painopisteet vuosille 2012 – 2015 n.d. 3.)

Kotoutumista koskeva lainsäädäntö on Suomessa melko nuorta. Mikkosen (2005, 54) mukaan ensimmäinen laki maahanmuuttajien kotouttamisesta sekä turvapaikanhakijoiden vastaanotosta hyväksyttiin vuonna 1999. Tämän lain tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotouttamista sekä tasa-arvoa toimenpiteillä, joilla voidaan tukea kotouttamista edistävien tietojen ja taitojen karttumista, joita he tulevat tarvitsemaan yhteiskunnassa. Kotouttamisen tavoitteena on muun muassa edistää työikäisten maahanmuuttajien sijoittumista avoimille työmarkkinoille.

Kotoutumisella voidaan tarkoittaa myös maahanmuuttajan sekä yhteiskunnan välisen vuorovaikutuksen kehittymistä. Kotoutumisen tavoitteena on edistää niitä taitoja, joita maahanmuuttaja tulee uudessa yhteiskunnassa tarvitsemaan. Maahanmuuttaja on kotoutumisprosessissa itse aktiivinen toimija ja hänen yksi-

ölliset tarpeensa otetaan huomioon esimerkiksi terveyteen, koulutukseen tai työllisyyteen liittyviä asioita suunnitellessa. (Kotoutuminen, 5.2.2015.)

Julkinen keskustelu maahanmuutosta sekä maahanmuuttajien kotouttamisesta alkoi Suomessa varsinaisesti syksyllä 2008. Sekä poliittiset toimijat että erilaiset järjestöt ja eri viranomaiset ottivat osaa keskusteluun. Tässä keskustelussa pääosaan nousivat maahanmuuttoon liittyvät ongelmat, mutta keskeisinä pidetyt asiat ja kysymykset sekä näkemysten perustelut kuitenkin vaihtelivat. (Keskinen 2009, 33.)

Laki kotoutumisen edistämisestä tuli voimaan vuonna 2011. Lain tarkoituksena on tukea sekä edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan aktiivisesti. Lain tarkoituksena on myös edistää tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta ja myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. (Keinoja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, 5.11.2014.) Maahanmuuttajille on annettava tietoa hänen oikeuksistaan sekä velvollisuuksistaan suomalaisessa työelämässä ja yhteiskunnassa. Maahanmuuttajille on myös annettava tietoa suomalaisesta palvelujärjestelmästä. (L. 30.12.2010/1386.)

Schubertin (2013, 63) mukaan kotoutuminen on hyvin stressaava prosessi maahanmuuttajalle. Stressi aiheutuu elämää kohtaavista monista uusista muutoksista, joita tapahtuu kotimaan jättämisen myötä. Toiseen maahan muuttaminen tarkoittaa usein perheen, ystävien, oman kodin ja tutun ympäristön jättämistä. Kuitenkin eniten stressiä liittyy uudessa kotimaassa asumiseen, eli elämiseen vierassa kulttuurissa. Omat tavat ja tottumukset eivät ole enää osa sitä kulttuuria, jossa ihminen elää.

Kotoutumisprosessi lähtee liikkeelle, kun työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta käynnistää maahanmuuttajalle alkukartoituksen. Alkukartoituksessa arvioidaan maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä arvioidaan mahdollisen kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toi-

menpiteiden sekä palveluiden tarpeet. Tämän jälkeen alkukartoituksen järjestänyt työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta huolehtii ja ohjaa maahanmuuttajan tarvittaessa muun viranomaisen tai palvelujen järjestäjän palveluihin. (L. 30.12.2010/1386.)

Suomessa työ on kaikille kansalaisille yhteiskuntaan integroiva tekijä, mutta erityisesti se integroi maahanmuuttajia. Maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen asema suomalaisilla työmarkkinoilla heijastaa ryhmien asemaa yhteiskunnassa. Niin Suomessa kuin muissakin teollisuusmaissa maahanmuuttajien työllistyminen on vaikeampaa kuin kantaväestöllä. Maahanmuuttajien työttömyys vaikuttaa laajasti esimerkiksi heidän perheidensä elämään; yhden perheenjäsenen työttömyys vaikuttaa koko perheen kotoutumiseen. (Forsander & Ekholm 2001, 59.) Maahanmuuttajien työllistymistä pyritään edistämään muun muassa kehittämällä työhallinnon palveluita sekä suomen ja ruotsin kielen opetusta (Keinoja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, 5.11.2014).

Suomalainen työelämä näyttäytyy nykypäivänä hyvin monikulttuurisena. Monet maahanmuuttajat muuttavat Suomeen pysyvästi tai määräajaksi esimerkiksi työn perässä. Tulevaisuudessa maahanmuuttajat muodostavat yhä suuremman osuuden Suomen työvoimasta. Tästä syystä esimerkiksi erilaisilla kouluttamispoluilla maahanmuuttajia voidaan auttaa sopeutumaan suomalaiseen työelämään. (Työelämäosallisuus, 21.11.2014.)

Laki kotoutumisen edistämisestä velvoittaa kunnan laatimaan kotouttamisohjelman kehittämistyönsä tueksi. Lisäksi kunnan tulee laatia kotoutumissuunnitelma Työ- ja elinkeinokeskuksen asiakkaana olevalle maahanmuuttajalle. (Kotoutuminen, 5.2.2015.) Lain mukaan (L. 30.12.2010/1386.) kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma, jossa kerrotaan ne toimenpiteet ja palvelut, jotka tukevat maahanmuuttajien mahdollisuuksia hankkia riittävä kielitaito sekä muita tietoja, joita he tulevat tarvitsemaan yhteiskunnassa ja työelämässä.

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvanpaikanhakijoiden vastaanotosta tuli voimaan vuonna 1999. Lain mukaan maahanmuuttajalla on oikeus kunnan ja työvoimatoimiston kanssa laadittavaan kotoutumissuunnitelmaan, mikäli hän on ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi tai hän on oikeutettu toimeentulotukeen. Maahanmuuttajalla kotoutumissuunnitelma korvaa työnhakusuunnitelman. Kotoutumissuunnitelman ajan maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumistukeen. Kotoutumistuki on tukea, jolla pyritään edistämään yksilön työelämään ja jatkokoulutukseen hakeutumisen edellytyksiä sekä mahdollisuutta toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. Kotoutumistuki muodostuu työmarkkinatuesta ja toimeentulotuesta. Maahanmuuttaja ei ole oikeutettu työmarkkinatukeen sinä aikana, kun hän saa kotoutumistukea. (L. 493/1999.)

Maahanmuuttaja on oikeutettu kotoutumistukeen, kun hän on taloudellisen tuen tarpeessa ja jos maahanmuuttaja noudattaa laadittua kotoutumissuunnitelmaa. Kotoutumistuki myönnetään maahanmuuttajalle, kun kotoutumissuunnitelmasta on sovittu. Kotoutumistuki tehdään usein vuodeksi kerrallaan ja se tarkistetaan, jos tuen tarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia. (L. 493/1999.)

Kotoutumistoimenpiteisiin oikeutetulla maahanmuuttajalla on mahdollisuus saada kohdennettuja sosiaali- ja terveystaloudellisia verrattuna kotoutumisvaiheen jo ohittaneisiin maahanmuuttajiin tai kotoutumislain ulkopuolelle jääviin maahanmuuttajiin. Kotoutumislain ulkopuolelle jäävät maahanmuuttajat ovat muuttaneet Suomeen avioliiton, perheen tai työn takia. Kotoutumisvaiheen jälkeen maahanmuuttajan tilanne muuttuu, sillä monet erityispalvelut ovat osa kotoutumisvaihetta. Maahanmuuttajalle tarjottava riittävä tuki ja ohjaus ovat kuitenkin tärkeitä myös kotoutumisvaiheen jälkeen. (Kotoutuminen, 5.2.2015.)

Mikkosen (2005, 55) mukaan kotoutumissuunnitelma tehdään sellaisille maahanmuuttajille, joilla on kotikunta sekä oleskelulupa ja joka on ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi tai vaihtoehtoisesti saa toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelman tekoon osallistuvat myös työvoimaneuvoja sekä kotikunnan viranomaiset. Jos maahanmuuttaja ei ole työkäinen, kotoutumissuunnitelma

tehdään usein kunnan edustajan kanssa. Kotoutumissuunnitelma laaditaan vastapäästä, kun maahanmuuttaja on merkitty Suomessa asuvaksi väestörekisteriin. Suunnitelma sisältää ne toimenpiteet, jotka lisäävät maahanmuuttajan valmiuksia toimia työmarkkinoilla. Näitä toimenpiteitä ovat muun muassa kotoutumiskoulutukseen kuuluvat kieli- sekä yhteiskuntatietouden opinnot. Aikaisemmin kotoutumissuunnitelmia on tehty lähinnä työvoimaan kuuluville maahanmuuttajille, mutta nykyisin on huomattu, että myös muut maahanmuuttajaryhmät, kuten koti-äidit ja vanhukset tarvitsevat oman kotouttamissuunnitelman. Esimerkiksi lapsille ja nuorille tulisi laatia oma yksilöllinen kotoutumissuunnitelma.

Mikkonen (2005, 55) tarkentaa, että kotoutumissuunnitelman laatiminen ei ole kuitenkaan yksinkertaista. Suunnitelmaa on kritisoitu; syynä tähän voivat olla maahanmuuttajien motivaatio-ongelmat tai suunnitelman jääminen vajaaksi tai vieraaksi maahanmuuttajalle. Maahanmuuttajat eivät myöskään aina tiedä, mihin kaikkiin toimenpiteisiin heillä olisi oikeus. Kunnat ovat perustelleet kritiikkiä sillä, että kuntien resurssit eivät riitä kaikkien tarvittavien palveluiden järjestämiseen. Suomalaiset työnantajat ovat taas saaneet kritiikkiä maahanmuuttajien työllistymiseen liittyvistä vaikeuksista, sillä koulutetuilla ja kielitaitoisilla maahanmuuttajilla on usein suuria vaikeuksia työllistyä. Työttömyydellä taas on vaikutusta maahanmuuttajien elinoloihin, elämän hallintaan ja sosioekonomiseen asemaan sekä sitä kautta yleiseen hyvinvointiin.

3 Osallisuus ja voimaantuminen

3.1 Osallisuuden käsitteen määrittely

Särkelä-Kukon (2014, 34) mukaan osallisuuden käsite on hyvin moniulotteinen ja sitä on vaikea rajata. Osallisuuden määritelmään vaikuttavat niin puhuja, käytötarkoitus kuin –paikka. Suomalaisessa keskustelussa käytetään kuitenkin usein rinnakkain käsitteitä *osallisuus*, *osallistuminen* ja *osallistaminen*, vaikka termit eivät ole toistensa synonyymeja. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen sivuilla osallisuus - käsitteen määrittelyä olevan halua ja mahdollisuutta päättää sekä vaikuttaa. Osallisuus nähdään osallistumisesta laajempaan käsitteenä, johon kuuluvat muun muassa arvostetuksi ja ymmärretyksi tuleminen. (Osallisuus, 5.5.2015.)

Osallistuminen sekä osallisuus kuitenkin liittyvät toisiinsa; osallistuminen liittyy kiinteämmin kansalaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä itseään ja lähipiiriään kuin yhteiskuntaa koskevassa päätöksenteossa. Esimerkiksi erilasiin tapahtumiin, päätöksentekoon tai kansalaistoimintaan voi osallistua. Osallistumalla ihminen pystyy toteuttamaan itseään sekä vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympärillä oleviin asioihin. Osallistuminen voidaan nähdä siis yhtenä osallisuuden muotona. (Särkelä-Kukko 2014, 34 – 35.) Keskinen ja Vuori (2012, 11) mainitsevat, että Suomessa kansalaisuuteen kuuluu osallisuus, osallistuminen ja kuuluminen johonkin. Työssäkäyntiä on pidetty eräänä osallisuuden keskeisenä puolena. Osallisuus – käsite viittaa usein sekä toimintaan että osallistumiseen, mutta toisaalta se on myös muiden ihmisten ja yhteiskunnan luoma ehto, joiden avulla osallistuminen tehdään mahdolliseksi. Kuuluminen johonkin yhteisöön tai yhteiskuntaan on prosessi, johon vaikuttavat niin yksilön omat toimet kuin yhteiskunnan suhtautuminen.

Osallistaminen taas on keino kannustaa yksilöitä osallistumaan eri asioihin ja saamaan sitä kautta osallisuuden kokemuksia. Osallistamisessa halu ja motivaatio eivät lähde ihmisestä itsestään, vaan osallistumisen tarve syntyy usein muus-

ta syystä. Esimerkiksi kansalaisia kehoitetaan osallistumaan erilaisiin yhteiskunnallisiin hankkeisiin. (Särkelä-Kukko 2014 35.) Yksilö itse kokee osallisuuden yleensä oman lähiympäristönsä kuten perheen ja ystävien sekä työn kautta. Osallisuuden sanotaankin olevan *”yksi sosiaalisesti kestävä yhteiskunnan edellytyksistä”*. (Osallisuus, 5.5.2015.)

Osallisuuteen liittyy kuulumisen sekä mukana olemisen tunne; osallisuus on lähtökohtaisesti omaehtoista ja omakohtaista. Osallisuus voi olla kuulumista johonkin, mutta myös eritasoista toimintaa esimerkiksi kuten tieto-osallisuutta (kyseleihin vastaaminen), suunnitteluosallisuutta, päätösosallisuutta tai toimintaosallisuutta. Yksilön näkökulmasta osallisuus – käsite kuvaa ennen kaikkea kuulumisen tunnetta, kuulumista johonkin yhteisöön tai yhteiskuntaan. Osallisuuden kokemukset liittyvät aina osallistujan omaan ihmiskäsitykseen, henkilökohtaiseen maailmaan sekä identiteettiin. Osallisuus on parhaimmillaan sitä, että ihminen omaehtoisesti sitoutuu toimintaan, pyrkii vaikuttamaan omaa elämää koskevien asioiden kulkuun sekä ottaa vastuun niiden seurauksista. (Särkelä-Kukko 2014, 35.)

Osallisuuteen liittyy moninainen tuntemisen, kuulumisen ja tekemisen kokonaisuus. Osallisuuden kokemus voi tulla esimerkiksi kuulluksi ja huomioiduksi tulemisesta, omista asioista päättämisestä, sosiaalisista suhteista ja niihin liittyvistä keskusteluista ja kohtaamisesta. Osallisuus nähdään myös syrjäytymisen vastavoimana. Pierre Bourdieu (1999) on todennut *syrjäytymisessä olevan kyse yhteiskunnan rakenteissa olevasta ilmiöstä, joka niin yksilölliseen osallistumiseen, integraatioon kuin vallan heikentymiseen*. Osattomuudessa on kysymys osallisuuden puuttumisesta esimerkiksi sosiaalisista suhteista, työmarkkinoista, taloudellisesta tai yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. (Särkelä-Kukko 2014, 36.)

Osallisuuteen ja osallisuuden kokemusten rakentumiseen vaikuttavat yhteiskunnan rakenteiden ja asenteiden lisäksi yksilön omat voimavarat. Yksilön voimavarat vaihtelevat eri elämäntilanteissa ja osallisuuden kokemus ja kuulumisen tunne ovat yhteydessä yksilön voimavaroihin. Yksilöllä voi olla myös sellaisia

voimavaroja, joita yhteiskunnassa ei tunnisteta, jolloin se estää osallisuuden kokemuksen syntymisen. Osallisuuden rakentuminen liittyy myös elintason ulottuvuuteen niin sanottuihin perustarpeisiin ja – oikeuksiin, kuulumisen ja kuuluksi tulemisen kokemuksiin sekä itsensä toteuttamiseen. (Särkelä-Kukko 2014, 39.)

Raivion ja Karjalaisen (2013, 16) mukaan osallisuus voidaan nähdä kolmen eri ulottuvuuden kautta; riittävä toimeentulo ja hyvinvointi sekä taloudellinen osallisuus (having), valtaisuus ja toiminnallisen osallisuus (acting) sekä kuuluminen johonkin yhteisöön ja sen tuoma osallisuus ja yhteisöllisyys (belonging). Myös suomalainen Erik Allardt on määrittänyt hyvinvoinnin-käsitettä ihmisten perustarpeiden kautta; having, loving ja being. Having viittaa taloudelliseen ja materiaaliseen hyvinvointiin, kuten esimerkiksi asuntoon, työllisyyteen sekä koulutukseen. Loving viittaa ihmisen perustarpeeseen olla yhteydessä muihin ihmisiin ja kuulua johonkin yhteisöön, oli kyseessä sitten perhe tai ystävät. Being viittaa tarpeeseen kuulua yhteiskuntaan ja integroitua siihen esimerkiksi aktiivisella toiminnalla omaan elämäänsä vaikuttamiseksi. Edellä mainitut asiat ovat myös yhteydessä osallisuuteen ja sen perusedellytyksiin.

3.2 Voimaantumisen määritelmä

Päivi Rouvinen-Wileniuksen ja Pirjo Koskinen-Ollonqvistin toimittamassa artikkelissa kerrotaan, että osallisuus auttaa ihmistä voimaantumaan. Artikkelin mukaan voimaantuminen on ihmisestä itsestään sekä eri ihmisten yhteistoiminnasta lähtevä sisäinen voimantunne. Kun ihminen voimaantuu, hän voi kontrolloida omia päätöksiään ja toimintaansa sekä samalla hän voi vaikuttaa niin sosiaaliseen vuorovaikutukseen kuin oman osallisuutensa vahvistumiseen. (Rouvinen-Wilenius, Aalto-Kallio, Koskinen-Ollonqvist & Nikula 2011, 57-58.) Voimaantumisen ja osallisuuden välillä on yhteys ja ne vahvistuvat usein samanaikaisesti (Rouvinen-Wilenius ym. 2011, 59).

Siitosen (1999, 91) mukaan voimaantuminen ei ole vielä saanut yhtenäistä määritelmää tutkijoiden keskuudessa. Tutkimuskirjallisuus antaa perusteellisia voimaantumiseen määrittelyyn pyrkiviä ehdotuksia, mutta usein termiä käytetään heikon määrittelyn perusteella. Eri voimaantumisen määritelmiä yhdistää kuitenkin sama ajatus: voimaantuminen lähtee aina ihmisestä itsestään, voimaa ei voi antaa toiselle.

Empowerment-käsite on vaikea, sillä tutkijat ovat lähestyneet sitä monesta eri näkökulmasta. Empowerment-käsitteen määrittelyyn on perehdytty niin kasvatustieteen, yhteisöpsykologian, hoitotieteen, sosiologian kuin liike-elämän kirjallisuuden perustuvan materiaalin avulla. Empowerment-käsitteeseen liittyvä tutkimus on vielä melko nuorta, ja lisäksi eri tutkijoiden välinen yhteydenpito asiaan liittyen on vielä heikkoa. Vasta 1980-luvun puolivälissä erilaisten hyvinvointia edistävien hankkeiden kautta voimaantumisen käsite nousi suosituksi. 1990-luvulla käsitteen käyttö on lisääntynyt. (Siitonen 1999, 82.)

Keskeisenä erona suomalaisten tutkijoiden empowerment-käsitteen määrittelyissä on tapa, jolla he suomentavat käsitteen. Osa tutkijoista suomentaa empowerment-käsitteen valta-käsitteen avulla, kun taas osa suomentaa sen voimankäsitteen avulla. Keskeinen syy tähän on se, että jokainen tutkija lähestyy empowerment-käsitettä oman tutkimusalansa ja kiinnostuksensa perusteella. Eri tutkimuksessa empowerment-prosessi on usein myös eri kontekstissa. (Siitonen 1999, 83–84.)

Voimaantuminen määritellään useissa tutkimuksissa prosessiksi, joka lähtee ihmisestä itsestään eli voimaa ei voi antaa toiselle. Kuitenkin voimaantumisen käsitteeseen liittyy vahvasti myös sosiaalisuuden idea. Voimaantuminen ei voi tapahtua yksin työskentelemällä, vaan dialogissa. Esimerkiksi Robinson (1994) on tutkinut etnografisessa tutkimuksessaan opettajien ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta ja siitä syntyvää voimaantumista. Hän huomasi, että merkittäviä tekijöitä voimaantumisen onnistumisessa on avoin ja ennakkoluuloton vuorovaikutus opettajan ja oppilaiden välillä sekä yhdessä oppiminen ja toisilta oppiminen.

Tällainen uudistava vuorovaikutus sisältää Robinsonin (1994) mukaan toiminnanvapautta, toisten kunnioittamista, demokraattista päätöksentekoa, nöyryyttä ja molemminpuolista kuuntelemista sekä puhumista, kriittisyyttä sekä reflekttiivisyyttä ja avointa dialogia. (Siitonen 1999, 94.) Bellin ja Gilbertin (1996) näkemys voimaantumisen on hyvin samanlainen. Ihmisen voimaantuminen on jokaisen henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi, eikä voimaa voi antaa toiselle. (Siitonen 1999, 95.)

Edelliseen ajatukseen perustuu voimaantumisen määrittelemisen sekä tutkimisen ongelmallisuus. Myös voimaantumisteorian laatiminen on ongelmallista. Mikä vaikuttaa voimaantumisen asteeseen ja millaisia ominaisuuksia voimaantuneella ihmisellä on. Miten yksilö itse pystyy vaikuttamaan sisäisen voimaantumisen saavuttamiseen, toisin sanottuna, miten ihminen luo voimaa itselleen ja miten voi auttaa muita ihmisiä voimaantumaan. (Siitonen 1999, 91.)

Yhdenlainen määritelmä voimaantumiselle sisältää voimaantumisen prosessiluonteen käsitteen sekä voimaantuneen ihmisen käsitteen. Voimaantumisen prosessiluonne määrittelee voimaantumisen ihmisestä itsestään lähteväksi prosessiksi. Voimaantumisen prosessiin tai tapahtumasarjaan vaikuttavat usein olosuhteet, missä voimaantuminen tapahtuu. Voimaantumisen prosessiin liittyviä osaprosesseja voidaan yrittää teoreettisesti jäsentää. Kuitenkin syy-seuraussuhteita on vaikea osoittaa, sillä jokainen ihminen voimaantuu itse. Ihminen ei siis voimaannu ulkoisella pakolla eikä myöskään toisen ihmisen päätöksen seurauksena. Voimaantunut ihminen määritellään ihmiseksi, joka on löytänyt omat voimavaraansa. Voimaantuneen ihmisen ominaisuudet ovat hankalia määritellä, sillä voimaantumisen ominaisuudet ilmenevät eri ihmisissä eri tavalla; eri ominaisuuksina ja uskomuksina. Voimaantumisen ominaisuudet myös vaihtelevat usein eri ihmisillä esimerkiksi ympäristön tai ajankohdan mukaan. (Siitonen 1999, 93.)

3.3 Monikulttuurisuus ja osallisuus

Rädyn (2002, 42–43) mukaan kulttuuri liittyy aina monikulttuurisuuteen sekä kulttuurien väliseen kohtaamiseen. Usein kulttuuri määritellään jonkin yhteisön yhteiseksi elämäntavaksi sekä tavaksi hahmottaa ja kokea maailma. Kulttuuri on myös ihmisten tapaa toimia, elää sekä uskoa. Huomioitavaa on, että ihminen ei automaattisesti synny tietyn kulttuurin jäseneksi, vaan yksilö kasvaa osaksi sitä. Se kulttuuri koostuu niistä asioista, joita on kuulunut eri ihmisten ja kansojen oppimiin asioihin, uskomuksiin sekä siihen, mitä he arvostavat. Myös ympäröivä yhteiskunta on osa kulttuuria.

Kulttuuriin liittyy olennaisena asiana sosialisatioprosessi. Sosialisatioprosessissa yksilö omaksuu omalle yhteisölleen tyypillisen maailmankatsomuksen sekä käsityksen oikeasta ja väärästä. Siihen liittyy myös käsitys ihmisen olemassaolosta sekä elämäntehtävän merkityksestä. Kulttuurinen viitekehys hallitsee usein ihmisten toimintaa sekä arkea automaattisesti. (Räty 2002, 42–43.)

Uuteen yhteiskuntaan ja uuteen kulttuuriin muuttaminen muuttaa myös yksilön maailmankatsomusta sekä käsitystä omasta kulttuuristaan. Schubertin (2013, 65) mukaan kotoutuminen on hyvin moniulotteinen prosessi ja jokainen maahanmuuttaja kokee kotoutumisen eri tavalla. Akkulturaatioasenne kertoo yksilön asenteesta elää kahden kulttuurin kanssa. Akkulturaatioasenne sisältää kaksi näkökulmaa; kuinka paljon yksilö haluaa olla kontaktissa tai tekemisissä valtaväestön kanssa ja kuinka paljon yksilö haluaa säilyttää omaa kulttuuriaan ja identiteettiään.

Kanadalainen psykologi John Berry on jakanut akkulturaatioasenteen ja siihen kuuluvan prosessin neljään vaiheeseen; assimilaatio, separaatio, integraatio ja marginalisaatio. Assimilaatiossa ihminen luopuu omasta kulttuuri-identiteetistään tavoitteenaan sulautua valtaväestöön. Separaatiossa yksilö taas haluaisi pitää kiinni omasta kulttuuri-identiteetistään ja samalla elää erillään valtaväestöstä. Integraatiossa yksilö haluaa sekä pitää kiinni omasta taustastaan ja

identiteetistään että osallistua valtakulttuurin toimintaan ja tutustua siihen. Marginalisaation käsite taas lähestyy syrjäytymisen käsitettä, sillä yksilö ei halua säilyttää omaa kulttuuriaan, eikä hän toisaalta koe pystyvänsä kiinnittymään valtakulttuuriin. Yksilön identiteetti katoaa ja pahimmassa tapauksessa yksilö vetäytyy ja kokee psyykkistä pahoinvointia. (Schubert 2013, 66.)

Kulttuuriin liittyy hyvin vahvasti käsite etninen. Etninen nähdään usein jonakin vieraana ja kaukaa tulevana ryhmänä. Oleellista on, että etninen ryhmä poikkeaa maan enemmistöryhmästä. On kuitenkin huomioitava, että suomalaiset ovat myös yksi etninen ryhmä. Etnisyyden määrittely voidaan jakaa objektiiviseen sekä subjektiiviseen ulottuvuuteen. Objektiiviseen ulottuvuuteen kuuluvat kaikki ulkoisesti havaittavat piirteet, esimerkiksi biologiset tekijät kuten ihonväri, kieli, uskonto sekä yhteiset kulttuuripiirteet ja alkuperä. Subjektiivinen ulottuvuus tarkoittaa samaistumista johonkin tiettyyn ryhmään. (Räty 2002, 44–45.) Rädyn (2002, 46-47) mukaan monikulttuurisuuteen kuuluu erilaisten ihmisten olemassaolon sekä erilaisuuden hyväksyminen ja arvostaminen. Myös jokaisen ihmisen tasa-arvoinen kohtelu eri yksilöiden ja kulttuurien välillä kuuluvat monikulttuurisuuteen.

Osallisuuden on todettu lisäävän ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia, sillä se ehkäisee ulkopuolisuuden tunnetta ja sitä kautta syrjäytymistä. Osallisuus syntyy ihmisten välisissä kohtaamisissa ja vuorovaikutustilanteissa. (Osallisuus, 5.5.2015.) Valtion kotouttamisohjelman tavoitteena on tukea maahanmuuttajien osallisuutta jokaisella yhteiskunnan sektorilla. Tavoitteena on myös huolehtia eri väestöryhmien välisestä vuorovaikutuksesta sekä hyvistä etnisistä suhteista. Onnistunut kotouttamispolitiikka edellyttää valtion kaikkien hallinnonalojen sitoutumista niin rasismin ehkäisyyn sekä syrjimättömyyteen kuin myönteisen asenneilmapiirin edistämiseen ja yhdenvertaisuuteen. (Valtion kotouttamisohjelma – Hallituksen painopisteet vuosille 2012 – 2015 n.d, 3.)

4 Tutkimuksen lähtökohdat ja toteutus

4.1 Opinnäytetyön lähtökohdat

Valitsin opinnäytetyön aiheen keväällä 2014. Olin harjoittelussa Avaimet onnistumiseen -koulutuksessa loppukeväällä 2014 ja sain silloin pyynnön opinnäytetyön tekemiseen. Tästä aiheesta ei ole vielä tehty vielä tutkimusta Avaimet onnistumiseen -koulutukseen. Tärkeimmiksi tutkittaviksi teemoiksi nousivat osallisuus ja siihen liittyvä voimaantuminen, maahanmuuttajat, äitiys sekä kotoutuminen.

Aloitin tutkimuksen tutustumalla keväällä 2015 järjestettäviin äiti-lapsiryhmiin. Tutustumiskäynnit ajoittuivat helmi – maaliskuun ajalle. Tiistaina järjestettävään ryhmään tutustuin kaksi kertaa ja torstain ryhmään tutustuin kerran.

Haastattelut ja havainnoinnin tein maalisi-huhtikuun vaihteessa neljän viikon aikana. Litteroin aineiston kevään ja kesän 2015 aikana. Litteroidun aineiston pohjalta analysoin, minkälainen merkitys koulutuksella on maahanmuuttajaäideille. Lopullisen opinnäytetyön kirjoitin ja viimeistelin kesän 2015 aikana. Kokonaisuudessaan tein opinnäytetyötä hieman yli vuoden ajan. Opinnäytetyön tutkimusasetelma ja näkökulma muuttuivat tutkimuksen edetessä maahanmuuttajaäitien voimaantumisesta maahanmuuttajaäitien kokemukseen omasta osallisuudestaan. Tästä muodostui lopullisen opinnäytetyön otsikko.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten Avaimet onnistumiseen -koulutuksen äiti - lapsiryhmät vaikuttavat maahanmuuttajaäiteihin ja miten ryhmät edistävät äitien osallisuutta ja tätä kautta heidän kotoutumistaan. Mitä ”avaimia onnistumiseen” he saavat elämäänsä. Tutkin myös, mikä merkitys maahanmuuttajaäitien lapsilla on ryhmään osallistumisen kannalta.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat

- Mikä merkitys Avaimet onnistumiseen – koulutuksella on maahanmuuttajaäideille?
- Miten Avaimet onnistumiseen – koulutus edistää äitien osallisuutta sekä kotoutumista?
- Mikä merkitys lasten osallistumisella on maahanmuuttajaäideille?

4.2 Avaimet onnistumiseen -koulutus

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Jyvälän Setlementti ry:n ylläpitämän Jyvälän kansalaisopiston maahanmuuttajille suunnattu Avaimet onnistumiseen -koulutus. Avaimet onnistumiseen –koulutus on Jyväskylässä toimivan Jyvälän kansalaisopiston koulutus, joka on suunnattu alle 29-vuotiaille maahanmuuttajainaisille. Koulutus pyrkii vastaamaan Jyväskylän seudulla nousseeseen huoleen maahanmuuttajataustaisten naisten syrjäytymisestä. Koulutuksessa otetaan huomioon naisten erilaiset kulttuuritaustat sekä sukupuolten kohtaamista koskevat normit ja tavat eri maiden välillä. Koulutuksen tarkoituksena on antaa maahanmuuttajainaisille avaimia onnistumiseen niin kotoutumiseen, opiskeluun tai työelämävalmennukseen. (Avaimet onnistumiseen, 2013.)

Koulutukseen osallistuu monenlaisia naisia erilaisista taustoista. Koulutukseen osallistuvat naiset tulevat Suomeen pakolaisina tai esimerkiksi avioliiton kautta. Koulutukseen osallistumisen tavoite on suomen kielen taidon kartuttaminen sekä sosiaalisten verkoston laajentaminen. Toisaalta monet osallistujat tarvitsivat opastusta joko opiskelu- tai työmahdollisuuksien selvittämisessä tai arkielämän kanssa. Koulutuksen tarkoituksena on tarjota myös apua kotoutumiseen liittyvien haasteiden kanssa. Koulutukseen hakeudutaan eri yhteistyötahojen kautta, joita ovat muun muassa monikulttuurikeskus Gloria, Jyväskylän kaupungin maahanmuuttopalvelut sekä neuvolat. (Avaimet onnistumiseen, 2013.)

Avaimet onnistumiseen –koulutukseen voivat osallistua hyvin monenlaiset naiset. Osa maahanmuuttajanaيسista on tottunut hoitamaan kotona lapsiaan, esimerkiksi mahdollisuus suomen kielen opiskeluun on huomattavasti vaikeampaa maahanmuuttajanaيسilla, joilla on pieniä lapsia. (Avaimet onnistumiseen, 2013.)

Koulutuksen keskeiset sisällöt liittyvät teemoihin, jotka ovat koti tutuksi, kulttuuri tutuksi, ympäristö tutuksi sekä tulevaisuus. Aiheita ovat muun muassa arjen ja elämänhallinnan taidot sekä sosiaaliset verkostot. Koulutukseen kuuluvat myös henkilökohtaiset ohjauskeskustelut. (Avaimet onnistumiseen, 2013.)

Avaimet onnistumiseen –koulutus on opetushallituksen rahoittamaa toimintaa. Vuosittain koulutukseen haetaan nuorisotakuun opintoseteliavustuksia. Jyväskylän Setlementin Jyväskylän kansalaisopisto sekä Jyväskylän kansalaisopisto tekevät yhteistyötä koulutuksen järjestämisessä. (Jyväskylän Setlementti ry. 24.3.2015.)

Koulutusta tarjotaan naisten lisäksi myös miehille, omassa koulutusryhmässä. Osa koulutuksesta on pyritty järjestämään jyvaskyläläisissä lähiöissä osallistumisen mahdollistamiseksi. Lisäksi suomen kielen opiskelua korostetaan koulutuksessa aiempaa enemmän. (Jyväskylän Setlementti ry. 24.3.2015.)

Avaimet onnistumiseen –koulutuksen tavoitteena on vahvistaa maahanmuuttajien opiskeluvalmiuksia sekä kielitaitoa, että heidän mahdollista syrjäytymistään työelämästä ja koulutuksesta pystyttäisiin ehkäisemään. Koulutuksen tavoitteena on myös tukea maahanmuuttajien kotoutumisprosessia esimerkiksi vuorovaikutuksellisissa, osallistavissa sekä voimauttavissa ryhmissä. (Jyväskylän Setlementti ry. 24.3.2015.)

Kulttuuri- ja sukupuolisensitiivisyys ovat koulutuksen erityiset piirteet. Koulutusta tarjotaan sekä naisille että miehille omissa vertaisryhmissä sekä lisäksi maahanmuuttajaäideille. Avaimet onnistumiseen –koulutuksen kohderyhmänä ovat vailla opiskelu- ja työpaikkaa olevat maahanmuuttajat, TE –toimiston asiakkaat, opinnoissaan tukea tarvitsevat maahanmuuttajat sekä pienten lasten äidit. (Jyväskylän Setlementti ry. 24.3.2015.)

Keskeisinä koulutussisältöinä ovat arjen taidot ja elämänhallinta, kulttuurinen identiteetti ja vuorovaikutus, sosiaaliset verkostot ja monipuoliset toiminnan mahdollisuudet. Koulutukseen osallistuville voidaan järjestää myös henkilökohtaisia ohjauskeskusteluja, suomalaiseen koulutusjärjestelmään tutustumista, omien vahvuuksien ja ammatillisten kiinnostusten kartoittamista sekä tutustumiskäyntejä eri oppilaitoksiin ja työharjoittelupaikkoihin. Koulutussisältöjä suunniteltaessa otetaan huomioon Opetushallituksen suositus aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelma. Koulutuksen voi sisältää myös kädentaidollisia, musiikki- ja tanssi-ilmaisullisia sekä liikunnallisia osioita. (Jyvälän Setlementti ry. 24.3.2015.)

Maahanmuuttajaäideille suunnatussa toiminnassa mahdollistetaan suomen kielen opiskelu, sosiaalisten suhteiden luominen, arjen taitojen opetteleminen sekä yksilöohjauksen kautta oman elämän suunnitteleminen. Äideillä on myös mahdollista osallistua Naisten avaimet – ryhmään, jossa he voivat saada tietoa muun muassa opiskelu- ja työllistymismahdollisuuksista. (Jyvälän Setlementti ry. 24.3.2015.)

Avaimet onnistumiseen –koulutuksen menetelmänä käytetään toiminnallista pedagogiikkaa, johon on integroitu suomen kielen opetusta, voimauttaminen, vahvistaminen sekä osallisuus ja kulttuuri- ja sukupuolisensitiivisyys. Integroitu suomen kielen opetus tarkoittaa, että suomen kieltä opiskellaan vuorovaikutuksellisissa ja sosiaalisissa tilanteissa. Oppiminen tapahtuu usein toiminnallisissa ympäristöissä, osallistujien omat päämäärät ja tavoitteet huomioon ottaen. Opiskeltavat teemat liittyvät kotoutumiseen. (Jyvälän Setlementti ry. 24.3.2015.)

Koulutuksessa korostuvat voimauttaminen ja osallisuus. Maahanmuuttajat saavat itse osallistua koulutuksen sisällön suunnitteluun yhdessä kouluttajien kanssa, mikä lisää maahanmuuttajien oppimismotivaatiota sekä myös sitoutumista opiskeluun. Osallistujien elämäntilanne sekä omat päämäärät ja tavoitteet kartoitetaan koulutuksen alussa. Kouluttajat kannustavat osallistujia suunnittelemaan

tulevaisuuttaan, asettamaan omia tavoitteitaan sekä ottamaan vastuuta omista valinnoistaan. (Jyvälän Setlementti ry. 24.3.2015.)

Maahanmuuttajataustaisten osallistujien kulttuureissa sukupuoleen liittyy paljon erilaisia piirteitä ja merkityksiä; nämä pyritään ottamaan huomioon opetuksen suunnittelussa sekä toteutuksessa. Opetus tapahtuu erillisissä nais- ja miesryhmissä. Koulutuksen toteutuksessa huomioidaan myös osallistujien pari- ja perhesuhteet sekä sukupuoliroolien eroavaisuus. (Jyvälän Setlementti ry. 24.3.2015.)

Avaimet onnistumiseen –koulutukseen osallistuville tarjotaan yksilöohjausta tarpeen mukaan, esimerkiksi aloitushaastattelun ja palautekeskustelun muodossa. Yksilöohjausta tehdään myös yhteistyössä muiden maahanmuuttajatyötä tekevien toimijoiden kanssa. Koulutus toteutetaan Jyvälän Setlementti ry:n hallinnoiman ja Ray:n rahoittaman Oiva ja Ilona –hankkeen ja Monikulttuurisuuskeskus Glorian tiloissa Kansalaistoiminnan keskus Matarassa Jyväskylässä sekä Jyväskylän kansalaisopiston ja Jyvälän Setlementin tiloissa. (Jyvälän Setlementti ry. 24.3.2015.) Keväällä 2015 maahanmuuttajaäideille tarkoitettua ryhmää järjestettiin Jyväskylän Huhtasuon terveyskeskuksen tiloissa.

Jyvälän kansalaisopisto on Jyvälän Setlementti ry:n keskeinen toimija. Jyvälän toimialoina ovat muun muassa lapsi- ja nuorisotyö sekä opintotoiminta. Jyvälä toimii myös muilla setlementtitoimialoilla, kuten kriisityö, kansalaistoiminta, monikulttuurinen työ ja seniori- ja vanhustyö. Jyvälän hanketyö tukee ja täydentää toimialakokonaisuuksia. Jyvälä on toiminut Jyväskylässä paikallisena setlementtinä yli 70 vuotta. Suomessa Setlementtiliikkeellä on kokemusta sukupuolisensitiivisestä sekä monikulttuurisesta nuorisotyöstä. (Jyvälän Setlementti ry. 24.3.2015.) Sukupuolisensitiivinen työote lähtee näkökulmasta, jossa omaan sukupuoleen identifioiduminen nähdään tärkeänä osana ihmisen kasvua ja kehitystä. Sukupuolisensitiivisessä työotteessa korostuu toisen sukupuolen arvostaminen. Työotteen avulla ihmisen on mahdollista löytää yhteys toiseen sukupuoleen niin, että oman sukupuolen erityispiirteet nähdään vahvuutena, ei heikkoutena.

Sukupuolisensitiivisen työotteen käyttäminen edellyttää, että työssä huomioidaan aina yksilöiden väliset erot, jotka voivat olla jopa suurempia kuin sukupuolten väliset erot. (Eischer & Tuppurainen 2011, 15; 17.)

Sukupuolisensitiiviseen työotteeseen liittyy vahvasti myös naistietoisuus. Naistietoisuus nähdään osana sukupuolisensitiivistä näkemystä, jossa korostetaan tietoisuutta sekä ymmärrystä tytöksi ja naiseksi kasvamisessa. Naistietoisuudessa pyritään nostamaan esille historian luomia naismyyttejä ja – malleja sekä niiden suhdetta naisena olemiseen. (Eischer & Tuppurainen 2011, 16.)

Setlementtityö toiminta-ajatuksena on *tukea ihmisenä ja lähimmäisenä kasvua monialaisesti ja kokonaisvaltaisesti*. Suomen Setlementtiliikkeen perusarvoina ovat arjen keskellä toteutuva lähimmäisenrakkaus, erilaisten ihmisten välinen yhteistyö sekä yhteisöllisyys. Setlementtiliikkeen toiminta on sekä poliittisesti että uskonnollisesti sitoutumatonta sosiaali- ja sivistystyötä. (Jyvälän Setlementti ry. 24.3.2015.)

Avaimet onnistumiseen –koulutus on hyväksytty Jyväskylässä kotoutumiskoulutukselle rinnasteiseksi opiskeluksi, joten osallistujat saavat koulutusajalta kotoutumistukea, kotoutumisaikana. Muut maahanmuuttajat voivat osallistua koulutukseen työkokeiluna. (Jyvälän Setlementti ry. 24.3.2015.)

Kevään 2015 aikana järjestettävät äiti-lapsiryhmät olivat tiistaisin sekä torstaisin. Tiistaisin järjestettävä ryhmä oli järjestetty yhteistyössä Hyvinvointia Huhtasuolle – hankkeen kanssa. Hyvinvointia Huhtasuolle – hankkeen tavoite on edistää Jyväskylän Huhtasuon asukkaiden hyvinvointia luomalla uusia toimintatapoja asuinalueen ongelmiin, kuten esimerkiksi yksinäisyys ja päihteet. Hyvinvointia Huhtasuolle – hankkeen taustalla on Jyväskylän kaupungin hyvinvointiohjelma. (Jyväskylän kaupunki.)

4.3 Aineistonkeruumenetelmät

Toteutan opinnäytetyöni laadullisena tutkimuksena, tarkemmin sanottuna haastattelututkimuksena. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2007, 160) mainitsevat, että kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan tiedon kokonaisvaltaista hankintaa ja usein aineisto kootaan luonnollisissa tilanteissa. Tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa, eikä esimerkiksi erilaisilla mittausvälineillä hankittuun tietoon. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusjoukko valitaan usein tarkoituksenmukaisesti, ei esimerkiksi satunnaisotoksella. Tutkimussuunnitelma muotoutuu usein vasta tutkimusta tehtäessä. Tutkimuksen tekeminen siis samalla muuttaa tutkimussuunnitelmaa. Laadullisen tutkimuksen lähtökohta on oikean ja todellisen elämän kuvaaminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi ym. 2007, 157).

Tiedonkeruumenetelmänä käytän pääasiassa haastattelua sekä lisäksi osallistuvaa havainnointia. Hirsjärven ym. (2007, 199-200) mukaan haastattelu on ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä jo siitä syystä, että siinä menetelmässä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan henkilön kanssa. Haastattelun etuja ovat esimerkiksi aineistonkeruun joustavuus ja säätely sekä haastattelija että vastaajat huomioiden. Esimerkiksi haastattelukysymysten ja -aiheiden järjestystä on mahdollista vaihdella tarpeen mukaan.

Eskolan ja Suorannan (2008, 85) mukaan haastattelu on Suomessa yleisin tapa kerätä kvalitatiivista aineistoa, vaikka haastattelumenetelmän avulla voidaankin saada myös kvantitatiivista aineistoa. Haastattelun keskeinen tavoite on selvittää, mitä haastateltavalla on sillä hetkellä mielessään. Perinteisestä kysymys – vastaus – haastattelusta on siirrytty enemmän keskustelumaisempiin haastattelutyyppihin. Haastattelu voidaankin nähdä eräänlaisena keskusteluna, vaikka keskustelu tapahtuukin tutkijan aloitteesta.

Haastattelussa keskeistä on vuorovaikutus, jossa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Haastattelun vuorovaikutustilanne eroaa kuitenkin arkipäivän vuo-

rovaikutustilanteesta, sillä haastattelu on yleensä ennalta suunniteltu, haastattelija ohjaama ja motivoima sekä haastateltavan on luotettava siihen, että hänen kertomaansa käsitellään luottamuksellisesti. (Eskola & Suoranta 2008, 85.)

Haastattelut jakautuvat eri haastattelutyyppeihin, joita ovat muun muassa strukturoitu haastattelu, puolistrukturoitu haastattelu, teemahaastattelu sekä avoin haastattelu. Strukturoidussa haastattelussa kysymysten muotoilu sekä järjestys ovat kaikille vastaajille samat, että kysymyksillä olisi sama merkitys kaikille vastaajille. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille vastaajille samat, mutta haastattelussa ei käytetä valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltavalla on mahdollisuus vastata omin sanoin. Teemahaastatteluissa haastattelussa käsiteltävät aihepiirit, teemat ovat etukäteen määritellyt. Menetelmässä kysymykset eivät ole kuitenkaan tarkassa muodossaan tai järjestyksessä. Haastattelijalla voi olla esimerkiksi tukilista käsiteltävistä teemoista valmiiden kysymysten sijaan. Avoin haastattelu muistuttaa eniten tavallista keskustelua; toisin sanottuna haastattelija ja haastateltava keskustelevat tietyistä aiheista, mutta kaikkia teema-alueita ei käydä läpi kaikkien haastateltavien kanssa. (Eskola & Suoranta 2008, 86.)

Hirsjärvi ym. (2007, 203-204) mainitsee, että teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit eli teemat ovat tiedossa, kun taas avoin haastattelu muistuttaa hyvin paljon keskustelua. Avoimessa haastattelussa haastattelija selvittää haastateltavan ajatuksia ja tunteita sekä mielipiteitä eri asioista. Haastattelun kuluessa myös haastattelun aihe voi muuttua. Tästä syystä avoin haastattelu kestää usein kauan aikaa ja vaatii haastattelijalta haastateltavan ohjaamista keskustelussa niihin asioihin, joita tutkimuksessaan tarvitsee.

Toisaalta haastattelu tiedonkeruumenetelmänä sisältää myös jonkin verran haittapuolia. Haastattelu vie usein paljon aikaa ja esimerkiksi lyhyet haastattelut olisivikin helpompi hoitaa kyselylomakkeella. Haastateltava voi myös kokea haastattelun tai haastattelijan uhkaavana tai muuten epämiellyttävänä ja nämä tekijät vaikuttavat suoraan haastateltavan antamiin vastauksiin. Lisäksi haastatteluti-

lanne voi itsessään vaikuttaa haastateltavan antamiin vastauksiin, sillä ihmisillä on taipumus antaa haastatteluissa sosiaalisesti hyväksytyjä vastauksia. Eri kulttuurien välillä on kuitenkin suuria eroja asioissa, jotka ovat sosiaalisesti hyväksytyjä. Tiedonkeruumenetelmänä haastattelu onkin sekä kulttuurisidonnaista että konteksti- ja tilannesidonnaista. (Hirsjärvi ym. 2007, 201–202.) Rastas (2005, 78) mainitsee kirjassaan, että erityisesti antropologian kentällä erilaisten kulttuurierojen merkitys haastattelutilanteissa on tullut aikaisempaa enemmän esille. Kulttuurierot tutkijan ja tutkittavan välillä voi aiheuttaa monia erilaisia ongelmia.

Kulttuurierot voivat aiheuttaa haastattelutilanteessa tilanteita, jotka vaikuttavat haastattelun kulkuun ja lopputulokseen. Esimerkiksi erilaiset väärinkäsitykset voivat vaikuttaa haastatteluun; haastateltava ei esimerkiksi ymmärrä, mihin suostuu haastattelua antaessaan tai miksi tutkimus tehdään. Kulttuurierot voivat vaikuttaa niin haastateltavan odotuksiin haastattelusta kuin haastattelukysymysten ymmärtämiseen. (Rastas 2005, 83.)

Hirsjärvi ym. (2007, 207-208) mukaan havainnoinnin eli observoinnin avulla saadaan tietoa siitä, miten ihmiset toimivat ja ovat, kun taas pelkän haastattelun avulla saadaan tietoa, mitä ihmiset ajattelevat ja uskovat. Havainnointi on työläs menetelmä, mutta siitä huolimatta menetelmällä on pitkä historia esimerkiksi antropologian puolella. Suurin etu havainnoinnissa on, että sen avulla voidaan saada välitöntä tietoa havainnoitavista heidän luonnollisessa ympäristössään. Toisaalta havainnoija voi häiritä tilannetta omalla läsnäolollaan tai jopa muuttaa tilanteen kulkua. Havainnoija voi vierailta havainnointitilanteessa useamman kerran, että tutkittavat tottuvat tilanteeseen, eikä havainnoinnin objektiivisuus kärsi.

Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija pyrkii osallistumaan tutkittavien toimintaan. Osallistuminen voi vaihdella täydellisen osallistumisen tai havainnoijana osallistumisen välillä. Täydellisessä osallistumisessa tutkija pyrkii pääsemään täydellisesti ryhmän jäseneksi. Tämä tosin voi tuoda ongelmia, sillä samalla kun

tutkija osallistuu aidosti ja luontevasti ryhmän toimintaan, hänen on myös havainnoitava tilannetta. Osallistuvassa havainnoinnissa tyypillistä on tutkijan osallistuminen tutkittavien toimintaan heidän ehdoillaan. Yleensä tutkimukset ovat kenttätutkimuksia. Kun tutkija osallistuu tutkimukseen havainnoijana, hän tekee heti havainnoinnin alussa selväksi, että hän havainnoi tilannetta ja että hän saattaa sinä aikana esimerkiksi esittää kysymyksiä. (Hirsjärvi ym. 2007, 211–212.)

5 Tutkimustulokset

Haastattelin neljää ulkomaalaistaustaista äitiä. Äidit valikoituvat haastatteluihin satunnaisesti niillä kerroilla, jolloin olin tekemässä haastatteluita äitilapsiryhmissä. Ryhmän ohjaajat kertoivat etukäteen, kuka äideistä voisi kiinnostua haastattelusta. Tämän jälkeen selvitin äideille tutkimuksen tarkoituksen ja kysyin, haluaisivatko he osallistua tutkimukseen.

Haastattelemieni äitien iät vaihtelivat 25 – 35 vuoden välillä. Haastateltavien asumisaika Suomessa vaihteli hieman yli puolesta vuodesta kahdeksaan vuoteen. Haastattelut olivat pituudeltaan melko lyhyitä; lyhin haastattelu kesti 10 minuuttia ja pisin 20 minuuttia. Haastatteluista kolme tehtiin suomen kielellä ja yksi haastattelu tehtiin englannin kielellä. Litteroitua aineistoa oli noin 11 sivua.

Käsittelen tutkimustulokset kysymyskohtaisesti ensinnäkin selkeyden takia. Toinen syy on haastatteluiden lopullinen rakenne, joka noudattaa lähes kokonaan kysymysten ja vastausten vuorottelua. Aluksi kysyin jokaiselta haastateltavalta heidän nimensä, ikänsä, mistä maasta he olivat tulleet Suomeen ja kuinka kauan he olivat asuneet Suomessa ja Jyväskylässä. Lisäksi kysyin montako lasta haastateltavalla on ja minkä ikäisiä he ovat. Näiden kysymysten tarkoituksena oli sekä johdattaa haastateltava haastattelutilanteeseen että saada luottamusta haastateltavan ja itseni välille. Haastateltavien henkilötietojen avulla sain myös eriteltyä itselleni eri haastattelutilanteet. Tutkimustuloksissa en avaa alun kysymysten vastauksia eettisistä syistä, sillä vastaukset sisältävät sellaisia henkilökohtaisia tietoja, joista haastateltavien henkilöllisyys voidaan tunnistaa.

Miltä sinusta tuntui tulla mukaan ryhmään? Kaikki haastateltavat kertoivat, että ryhmään oli mukava tulla. Jokainen haastateltava kuitenkin painotti eri asioita vastauksissa; heidän vastauksistaan nousivat esille sanat mukava, hyvä sekä jännittävä.

Mitkä asiat saavat sinut käymään äiti-lapsiryhmässä? Haastateltavien vastauksista tärkeimmäksi asiaksi nousi vaihtelun saaminen arkeen. Usein maahanmuuttajaäidit viettivät vapaa-aikaansa kotonaan lasten kanssa, joten ryhmässä käyminen toi toivottua vaihtelua ja erilaisuutta heidän elämäänsä. Lisäksi äidit saivat mahdollisuuden nähdä muita ihmisiä sekä tutustua uusiin ihmisiin. Myös ryhmän eri aktiviteetit, kuten liikunta, käsityöt ja askartelu olivat asioita, jotka saivat äidit käymään ryhmässä.

"No onko se yksi että saa sitä vaihtelua ja sitä jotakin muuta kuin olla kotona lasten kanssa vain yksinään tuo mielihyvää olla toisten kanssa tekemisissä."

"Ja sitten se yhdessäolo se tekee hyvää ja semmoset keskustelua, että ihan vapaasti voi keskustelua mitä tulee mieleen, ei aina kotona. Puhutaan muistakin aiheista kuin lapsista ja ruuasta ja kotiasioista. Ihan kiva."

Haastateltava 1

"I want to get experience, yes and have a friend, not only be home."

Haastateltava 4

Mitä hyötyä ryhmässä käymisestä sinulle on ollut? Hyöty-käsite oli melko moniulotteinen ja vaikea ymmärtää. Vastaukset olivat kuitenkin melko samankaltaisia ja niistä pystyi havaitsemaan yhtäläisyyksiä. Haastateltavat kertoivat, että ryhmä antaa mahdollisuuden lähteä kotoaan johonkin, tutustua uusiin ihmisiin sekä uusiin paikkoihin. Tässä kysymyksessä esille nousivat myös suomen kielen sekä ruoanlaiton oppiminen.

"No tietenkin voi ite ainakin kun täällä tullaan niin vähän semmoinen pirteä olo kun aina on käyty jossakin mihin, missä tehdään aina jotain kivaa että ei ole aina tylsää kotona yksinään. Kyllä sitä vaihtelu piristää."

Haastateltava 1

Koulutuksen äiti-lapsiryhmät antavat äideille mahdollisuuden tutustua uusiin paikkoihin, muun muassa mahdollisiin opiskelupaikkoihin sekä työpaikkoihin. Osallisuuden näkökulmasta tämä edistää merkittävästi maahanmuuttajaäitien osallisuutta, sillä heillä ei tavallisessa arjessa ole usein mahdollisuutta mennä tutustumaan kyseisiin paikkoihin.

” – monta asiaa esimerkiksi pystyy menee uusiin paikkoihin esimerkiksi missä voi mennä opiskelee tai työkokeilussa vielä tai työpaikka. –”

Haastateltava 2

Jos lapset eivät pääsisi ryhmään, tulisitko ryhmän toimintaan mukaan?

Tämä kysymys vastaa lähes suoraan yhteen tutkimuskysymyksistä. Kaikki haastateltavat kertoivat, että he pystyisivät osallistumaan ryhmään, vaikka heidän lapsensa eivät voisi osallistua. Haastateltavat kuitenkin kertoivat, että on hyvä, että lapset saavat osallistua ryhmään. Aivan pienet lapset on helpompi ottaa mukaan kuin viedä esimerkiksi hoitajalle, sillä he ovat vielä melko riippuvaisia omasta äidistään. Vanhemmat lapset taas viihtyvät ryhmässä, sillä he saavat leikkiä ryhmässä sekä mahdollisuuden tavata muita ikäisiään lapsia. Samalla sekä äiti ja lapsi saavat viettää yhteistä aikaa kodin ulkopuolella, mikä nousi merkittäväksi asiaksi jo ryhmään osallistumisen kannalta.

”No emmä tiiä hyvä niinkin että saa viettää kuitenkin ihan lapsen kanssa aikaa aina jossakin muualla kuin sama asia mitä tehdään kotona; kotona vaan syödään ja nukutaan ja kylvetään ja vaihdetaan vaippoja, mutta täällä voi lapsen kanssa leikkiä ja jumpata ja opetella vähän jotakin uutta mitä voi lapsen kanssa tehdäkin kotona, ihan liikunnallista. Se on hyvä.”

Haastateltava 1

”Joo, menee hyvin ja leikki. Ja [lapsen nimi] ja, hän tykkää. Koska, he yleensä päiväkodissa. Mutta [lapsen nimi] tykkää. Hän ei päiväuni täällä, koska hän leikki.”

Haastateltava 3

Miksi et voisi osallistua ryhmään? Tämän kysymyksen tarkoitus oli kartoittaa haastateltavien syitä siihen, mitkä asiat ryhmässä olisivat sellaisia, jotka vaikuttaisivat heidän osallistumismahdollisuuksiinsa. Esimerkiksi erilaiset kulttuuriin liittyviä syitä ei noussut esille. Sen sijaan haastateltavat kertoivat, että eivät voisi osallistua ryhmään esimerkiksi, jos itse sairastuvat tai heidän lapsensa ovat sairaita. Yksi haastateltava kertoi lisäksi, että hänen miehensä työajat vaikuttavat siihen, pystyykö hän osallistumaan ryhmään. Edellä mainittujen asioiden lisäksi haastateltavat eivät keksineet syytä, miksi eivät voisi osallistua ryhmään.

Mitkä ovat tuoneet ryhmässä sinulle positiivisia/hyviä kokemuksia? Haastattelussa selvisi, että hyvät kokemukset liittyivät yhdessäoloon sekä ryhmän yhteisöllisyyteen. Yhteisöllisyyteen liittyivät myös ryhmän yhteiset lauluhetket, jotka toivat haastateltaville hyviä kokemuksia ryhmästä.

"No siitä yhdessäolosta ja tutustunu uusiin ihmisiin, niin on ihan kiva. Tuntuu kivalle. Ei muuta."

Haastateltava 1

"Aah, no monta juttua. Esimerkiksi käymme, nauramme ja laulamme joskus."

Haastateltava 2

Entä negatiivisia/huonoja kokemuksia? Kaikki haastateltavat kertoivat, että ryhmässä ei ole ollut mitään huonoa tai huonoja kokemuksia ole tätä kautta tullut. Yksi haastateltava kertoi, että ei ole ollut vielä monessa samantyyllisessä ryhmässä, mutta kokee silti, että hänellä ei ole ollut huonoja kokemuksia.

"I think nothing bad in this group. Because I don't have been so many place I can't know what is better what I should to recommed, because this is like my second house."

Haastateltava 4

Mitkä ovat olleet tärkeimmät oppimiskokemukset? Tärkeimmiksi oppimiskokemuksiksi nousivat erityisesti suomen kielen oppiminen sekä suomalaisen kulttuurin oppiminen. Suomalaiseen kulttuuriin kuuluu niin suomalaisen ruoan kuin esimerkiksi suomalaisen kalenterivuoden oppiminen, jotka molemmat voivat olla usealle maahanmuuttajalle melko vieraita asioita. Lisäksi erilaiset käden- taidot sekä liikunta nousivat tärkeiksi oppimiskokemuksiksi.

"No emmä tiedä, ainakaan tiiä että suomen kieli ainakin kyl tolla pärjää kyllä omalla suome kielellä mutta silti ainakin uusia sanoja voi oppia ja no siiten vaikka sitte näitä jumppa asioista kun emmä oo itte kun mulla on vauva pieni tyttö joka liikkuu niin kovasti niin ihan semmosia liikunnallisia ideoita mitä voi tehdä lasten kanssa niin se on hyvä mielellään oppisin lisää osaisi tehäkin itse kotona."

Haastateltava 1

"Joo, mä opin paljon. Mä opin liikunta ja käsitöitä ja leikata paperi ja laita myös mitä haluaa."

Haastateltava 3

Mitkä asiat auttoivat sinua oppimaan esimerkiksi suomen kieltä tai suomalaista kulttuuria? Haastateltavien vastauksissa nousi esille ympäristön vaikutus. Tähän kuuluivat esimerkiksi suomalaiset ystävät tai esimerkiksi heidän kautta tutustuminen muihin suomalaisiin ihmisiin. Arjen tilanteet, joissa kuulee suomen kieltä sekä saa mahdollisuuden puhua suomea nousivat myös tärkeiksi asioiksi, jotka auttoivat suomen kielen ja kulttuurin oppimista.

"No ainakin mulla on suomalainen mies, ja itellä. Sitten se ympäristö ja sitten kun hänellä, se on suomalainen, hänellä on oma suomalaisia ystäviä ja sitten mä aina siihen mukaan ja kyllä oppii ihan kun puhuu arkessakin sitä kieltä."

Haastateltava 1

”Niin, enhän mä normaalisti joka päivä, kun silloin tavata ihmisiä niin sä opit enemmän, niin täällä se voi tavata ihmisiä ja voi puhua koko ajan suomen kieli normaalisti. Sä opit enemmän tulee joku sana tai lause tulee vielä lisää.”

Haastateltava 2

Minkälaisissa muissa ryhmissä tai yhteisöissä olet/olet ollut mukana? Tämän kysymyksen tarkoituksena on kartoittaa, millaisia kokemuksia haastateltavilla oli ollut muissa vastaavissa ryhmissä tai yhteisöissä. Kolme haastateltavaa kertoivat olleensa Jyväskylän monikulttuurikeskus Glorian perhekahvila Monimessin toiminnassa. Lisäksi kysyin, missä vaiheessa Suomeen muuttamisen jälkeen he ovat olleet kyseisen yhteisön toiminnassa mukana. Vastaukset vaihtelivat muutaman kuukauden ja puolen vuoden välillä Suomeen muuttamisesta.

”No mä oon ollut kauan kauan sitten Monimessi sitten ei oikeastaan. Se oli ennen ku [lapsen nimi] oli vielä ihan pieni, mutta sen jälkeen emmä enää käynyt, enää siinä pitkästä aikaa...”

Haastateltava 1

”Joo mä olin Monimessi -- No pitkästä aika, koska aikasemmin minä en osannut puhua yhtään suomen kieli. Se oli vaikea se, mutta mä kokeilin ja mä vähän englantia käyttää. Nii, on aika, kuus kuukautta esimerkiksi että oliko se yks vuosi mä aloita se tavata ihmisiä..”

Haastateltava 2

Tein myös havaintoja ryhmän toiminnasta, äitien ja lasten toiminnasta sekä työntekijöiden toiminnasta. Havainnot toteutin osallistumalla itse toimintaan mukaan. Havainnoin muun muassa millä tavalla ryhmän toiminta on suunniteltu, miten ryhmän ohjaajat toimivat ja huomioivat äitien ja lasten tarpeet, jotta se palvelisi parhaiten äitien mahdollisuutta osallistua äiti-lapsiryhmään. Kirjoitin havaintoni muistiinpanovihkoon jokaisen vierailukerran jälkeen. Havainnoin ryhmän toimintaa, mutta aineistoa ei ollut riittävästi, että se olisi vaikuttanut merkittävästi tutkimustuloksiin.

Äidit kävivät ryhmän toiminnassa vaihtelevasti; osa äideistä kävi säännöllisesti viikoittain, kun taas osa äideistä kävi ryhmässä silloin tällöin. Maahanmuuttaja-äidit pystyvät suorittamaan Avaimet onnistumiseen –koulutuksen kotoutumiskoulutuksena tai työkokeiluna, mutta osalle äideistä ryhmän toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista. Tästä syystä ryhmän toiminta on pidettävä matalan kynnyksen toimintana.

Kaikki haastattelut toteutuivat kysymys-vastaus –tyyppisesti. Kyse oli siis strukturoidusta haastattelusta, jossa kysymysten muotoilu ja järjestys pysyivät kaikissa haastattelutilanteissa samana (Eskola & Suoranta 2008, 86). Ajattelin, että haastattelutilanteet muistuttaisivat enemmän avointa keskustelua, mutta huomasin hyvin nopeasti, että haastatteluiden rakenne muodostui kysymysten ja vastausten vuorottelusta. Haastatteluiden aikana pyrin kysymään täydentäviä kysymyksiä, joka hieman toi haastatteluun keskustelun piirteitä. Haastattelut olivat tunnelmaltaan pääasiassa rentoja, mutta haastattelutilanteissa oli myös havaittavissa varauksellisuutta. Tämä saattaa selittää osittain myös lyhyet vastaukset.

6 Yhteenveto

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten Avaimet onnistumiseen – koulutuksen äiti-lapsiryhmien äidit kokevat oman osallisuutensa ryhmässä ja miten tämä vaikuttaa heidän kotoutumiseensa. Lisäksi tavoitteena oli selvittää, mitä maahanmuuttajaäideille merkitsee mahdollisuus ottaa lapsensa mukaan toimintaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää koulutuksen rahoittajalle, mikä vaikutus lasten osallistumisella on maahanmuuttajaäideille sekä miten toiminta edistää maahanmuuttajaäitien osallisuutta sekä kotoutumista.

Tutkimustuloksista selvisi, että koulutus merkitsi maahanmuuttajaäideille paljon, mutta tärkein syy ryhmässä käymiseen ei ollut lasten mukanaolon mahdollisuus. Äidit kokivat ryhmän tärkeänä muun muassa mukavan ja mielekkään tekemisen takia. Lisäksi ryhmä toi arkeen vaihtelua. Lasten mukanaolo koettiin tärkeänä, mutta maahanmuuttajaäidit kävisivät ryhmässä siitä huolimatta, vaikka lapset eivät pystyisikään osallistumaan.

Kotoutumisen yksi tärkeimmistä tavoitteista on löytää riittävä yhteys maahanmuuttajan sekä uuden kotimaan yhteiskunnan välillä. Esimerkiksi erilaiset taidot, kuten kielitaito, on tärkeä tekijä kotoutumisessa ja uuden kotimaan yhteiskunnan rakenteiden ymmärtämisessä. (Kotoutuminen, 5.2.2015.) Maahanmuuttajaäidit kokivat, että ryhmän toiminta auttoi heitä sopeutumaan Suomeen ja suomalaisen yhteiskuntaan esimerkiksi suomen kielen ja kulttuurin oppimisen kautta. Ryhmässä kielen ja kulttuurin oppimisen lisäksi tärkeäksi koettiin ryhmän yhteisöllisyys. Yhteisöllisyyden tunne on myös yhteydessä osallisuuden tunteeseen ja samalla osallisuuteen.

Keskinen ja Vuori (2012, 11) mainitsevat kirjassaan, että osallisuus – käsite viittaa myös usein osallistumiseen. Osallistumisen kautta, esimerkiksi osallistumalla johonkin ryhmään tai kuulumalla johonkin yhteisöön, ihminen voi saada osallisuuden kokemuksen. Maahanmuuttajaäidit osallistuvat Avaimet onnistumiseen – koulutuksen ryhmiin, mutta heille kyse ei ole ainoastaan osallistumisesta ryh-

mään. Särkelä-Kukon (2014, 35) kirjassa kerrotaan, että osallisuuteen liittyy kuulumisen sekä mukana olemisen tunne. Hyvät kokemukset osallisuudesta vaikuttavat yksilön omaan kokemukseen esimerkiksi identiteetistä. Parhaimmillaan osallisuus on sitä, kun yksilö osallistuu omaehtoisesti johonkin toimintaan ja sitoutuu siihen. Avaimet onnistumiseen –ryhmissä kyse on juuri tästä. Matalan kynnyksen toiminnan ansiosta äidit ja naiset voivat osallistua toimintaan myös vapaaehtoisesti ja tämä asia edistää heidän kokemusta omasta osallisuudestaan.

Koulutuksen maahanmuuttajaäidit kokivat tärkeänä myös sen, että he saivat ryhmässä mahdollisuuden tutustua uusiin ihmisiin sekä uusiin paikkoihin. Erityisesti uusiin ihmisiin tutustuminen ja sosiaalisten suhteiden luominen ovat maahanmuuttajalle tärkeitä asioita. Toisen, samassa tilanteessa olevan ihmisen kanssa, voi kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Maahanmuuttajaäitien vastauksista nousi esille myös lasten kanssa vietetyn ajan merkitys. Sen lisäksi että äidit saivat tuoda lapsensa ryhmän toimintaan mukaan, he saivat myös viettää lastensa kanssa aikaa muualla kuin kotona. Samalla myös lapset saivat mahdollisuuden olla äitinsä kanssa kodin ulkopuolella ryhmässä, jossa he myös saivat mahdollisuuden leikkiä muiden lasten kanssa. Mikkosen (2005, 56) mukaan maahanmuuttajaäideille kodin ulkopuoliseen toimintaan osallistuminen voi olla vaikeaa ja muun muassa kielikursseilla käyminen on voi olla jopa mahdotonta. Avaimet onnistumiseen –koulutuksessa maahanmuuttajaäitien osallistuminen on mahdollistettu tarjoamalla suomen kielen ja kulttuurin opetusta niin, että lapsetkin voivat osallistua.

Osallisuuden kokemus voi syntyä kuulluksi ja huomioiduksi tulemisesta sekä mahdollisuudesta päättää omista asioistaan. Osallisuuden kokemus voi syntyä myös erilaisista sosiaalisista suhteista ja niihin liittyvistä keskusteluista sekä muiden ihmisten kohtaamisesta. (Särkelä-Kukko 2014, 36.)

Avaimet onnistumiseen –koulutuksen äiti-lapsiryhmissä ihmisten kohtaaminen koettiin haastattelujen vastausten perusteella tärkeäksi. Haastateltavina olleet

äidit kokivat kaikki, että ryhmän yhteisöllisyys sekä toisten äitien tapaaminen olivat hyviä ja tärkeitä asioita. Mikkonen (2005, 56) toteaa, että uudessa kotimaassaan maahanmuuttajaäidin on vaikeampi luoda verkostoja eri yhteisöihin, jos heillä on pieniä lapsia. Avaimet onnistumiseen –koulutuksessa äideille mahdollistetaan verkostojen luominen, sillä lapsen mukanaolo ei estä osallistumasta toimintaan.

Ryhmässä äideillä on mahdollisuus vaikuttaa ryhmän toimintaan ja sisältöön. Näissä tilanteissa osallisuuden kokemus syntyy kuulluksi tulemisen kautta sekä siitä, että maahanmuuttajaäidit saavat mahdollisuuden päättää omista asioistaan.

Haastattelujen tekemisen ohella pidin seuraavaa myös maahanmuuttajaäitien lapsille. Ryhmässä lastenhoito on järjestetty jokaisella kerralla ja esimerkiksi äidit pystyivät tällä tavalla keskittymään paremmin suomen kielen opiskeluun. Lastenhoito järjestetään ryhmässä, jotta mahdollisimman monen maahanmuuttajaäidin osallistuminen ryhmään helpottuisi.

Kokonaisuutena opinnäytetyön tekeminen oli pitkä, mutta hyvin antoisa prosessi. Koin opinnäytetyön tekemisen Avaimet onnistumiseen –koulutukselle tärkeäksi, sillä koulutuksen järjestämien ryhmien toimintaa voidaan tukea opinnäytetyön tuloksilla. Tällä opinnäytetyöllä saadaan kuuluviin maahanmuuttajaäitien näkökulma, miksi äiti-lapsiryhmien toiminta on tärkeää ja miksi on tärkeää, että he pystyvät siihen osallistumaan. Opinnäytetyö toimii myös eräänlaisena palautteena ja tiivistelmänä koulutuksen järjestäjille, mikä ryhmän toiminnassa onnistuu ja mikä ei.

Kun haastattelin maahanmuuttajanaisia, huomasin, että ongelmaksi muodostui suomen kieli ja sitä kautta kysymysten ymmärtäminen. Tästä syystä vastaukset olivat melko lyhyitä tai vaativat useamman kerran tarkennusta sekä toistoa eri sanoin. Tiesin, että mahdollisia kieliongelmiä voi olla. Neljästä haastattelusta kolme tehtiin suomen kielellä, yksi englannin kielellä. Tästä syystä vastaukset sekä haastattelun tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia muihin samantyyli-

siin tutkimuksiin. Kielivaikeuksista huolimatta haastateltavien vastaukset olivat kuitenkin melko samankaltaisia.

Haastatteluaineisto oli melko pieni. Osittain haastatteluiden pituuteen vaikutti haastateltavien kielitaito, mutta olisin myös itse voinut kysyä enemmän kysymyksiä ja johdatella haastattelua enemmän keskustelun suuntaan. Toisaalta liian pitkä haastattelu olisi voinut vaikuttaa haastateltavien mielenkiintoon, eikä pidemmän haastattelutilanteen järjestäminen äideille olisi ollut välttämättä edes mahdollista. Kaikkien haastateltavien vastauksista nousi esille samoja asioita eli teemoja, joten haastatteluiden analysoiminen ja tutkimustulosten kirjoittaminen oli melko selkeää. Koen, että sain vastauksen tutkimuskysymyksiin kerätyn aineiston pohjalta.

Avaimet onnistumiseen –koulutus pystyy hyödyntämään tutkimustuloksia vuositteisessa rahoitushakemuksessa, mutta myös suunniteltaessa uutta lukukautta. Oletan, että äitien vastaukset antavat koulutuksen järjestäjille uusia näkökulmia tulevien ryhmien osalta sekä toivottavasti myös ideoita siihen, mitä maahanmuuttajaäidit itse haluaisivat äiti-lapsiryhmissä tehdä. Toivon, että tällä opinnäytetyöllä pystyttäisiin vaikuttamaan konkreettisesti äiti-lapsiryhmien toimintaan.

Tulevaisuudessa haluaisin tutkia maahanmuuttajien näkökulman kotoutumisesta myös miehen näkökulmasta. Esimerkiksi näkemys perheestä ja perheenjäsenten roolista voi vaihdella monissa eri maissa. Miten Suomeen tulleet maahanmuuttajamiehet ja –isät kokevat suomalaisen yhteiskunnan sekä suomalaisen perhekulttuurin. Monessa maassa miehen ja naisen roolit ovat hyvin vahvoja ja se näkyy myös äitinä ja isänä olemisessa. Lasten hoito ja kodista huolehtiminen nähdään usein naisten ja äitien tehtävänä, kun taas miehet tuovat niin sanotusti ”leivän pöytään”. Suomalaisessa yhteiskunnassa naisten ja miesten roolijako ei ole niin selkeä, joten tämä voi herättää monenlaisia ajatuksia maahanmuuttajissa.

Maahanmuuttajien merkitys yhteiskunnassa on kiistaton ja esimerkiksi tulevaisuudessa maahanmuuttajien panos työelämässä tulee kasvamaan. Kotoutumises-

sa pitäisi huomioida suomen kielen opiskelun ohella myös suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan rakenteen opiskeleminen ja oppiminen. Maahanmuuttajien kotoutumiseen vaikuttaa myös se, miten heihin suhtaudutaan. Rasismin välttäminen on mielestäni yksi parhaimmista tavoista edistää maahanmuuttajien kotoutumista.

7 Lähteet

- Alitolppa-Niitamo, A. & Söderling, I. 2005. Johdanto. Teoksessa Olemme muuttaneet; näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Toim. A. Alitolppa-Niitamo, I. Söderling & S. Fågel. Väestöliitto. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos, Kotipuu. 7 – 12.
- Avaimet onnistumiseen-koulutus. 2013. Väliraportti.
- Eischer, H. & Tuppurainen, J. 2011. Tyttöjen talo – on kuin avoin koti. Helsinki: Setlementtinuorten liitto ry.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Forsander, A & Ekholm, E. 2001. Maahanmuuttajat ja työ. Teoksessa Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Toim. A. Forsander, E. Ekholm, P. Hautaniemi, A. Abdullahi, A. Alitolppa-Niitamo, E. Kyntäjä & Q-C. Nguyen. Helsinki: Helsingin yliopiston Tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia, Palmenia – kustannus. 57 – 82.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Honkasalo, V. 2011. Tyttöjen kesken – Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotutkimuksessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K. & Vesala, T. 2002. Rasismi ja syrjintä Suomessa; maahanmuuttajien kokemuksia. Helsinki: Gaudeamus Kirja Oy.
- Jyvälän Setlementti ry. 24.3.2015. Opintosetelihakemus. Jyvälän kansalaisopisto. AO-koulutus.
- Jyväskylän kaupunki. 2015. Hyvinvointia Huhtasuolle - hanke. Jyväskylän kaupunki. Viitattu 17.2.2015.
<http://www.jyvaskyla.fi/hallinto/hanke/huhtasuo>
- Jyväskylän kaupunki. Jyväskylän monikulttuurisuusohjelma. 2013 – 2016. Viitattu 18.2.2015.
http://www.jkl.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylawwwstructure/69346_Monikulttuurisuusohjelma.pdf

- Jämsen, A & Pyykkönen, A. 2014. Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry.
- Keinoja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. 5.11.2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 18.6.2015.
<https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/osallisuus/keinoja-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamiseen>
- Keskinen, S. 2009. Pelkkiä ongelmia? Maahanmuutto poliittisen keskustelun kohteena. Teoksessa ”En ole rasisti, mutta...” Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Toim. S. Keskinen, A. Rastas & S. Tuori Tampere: Nuoriso-tutkimusverkosto. 33 – 45.
- Keskinen, S. & Vuori, J. 2012. Erot, kuuluminen ja osallisuus hyvinvointiyhteiskunnassa. Teoksessa Monikulttuurisuuden sukupuoli – Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Toim. S. Keskinen, J. Vuori & A. Hirsiaho. Tampere: Tampere University Press. 7 – 35.
- Kotoutuminen. 5.2.2015. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 18.6.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/osallisuus/kotoutuminen>
- L. 493/1999 Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvanpaikanhakijoiden vastaanotosta
- L. 17.6.2011/746 Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta
- L. 30.12.2010/1386 Laki kotoutumisen edistämisestä
- L. 30.4.2004/301 Ulkomaalaislaki
- Mikkonen A. 2005. Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat maahanmuuttajat: kokemuksia kotouttamistoiminnasta. Teoksessa Olemme muuttaneet; näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Toim. A. Alitolppa-Niitamo, I. Söderling & S. Fågel. Väestöliitto. Helsinki: Väestötutkimuslaitos, Kotipuu. 53 – 71
- Osallisuus. 5.5.2015. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 18.6.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/osallisuus>
- Pelkonen, I. 2015. Maahanmuuttajien määrä. Helsinki: Väestötutkimuslaitos, Väestöliitto. Viitattu 11.6.2015.

- Raivio, H. & Karjalainen J. 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! – Osallisuuden rakentuminen 2010-luvun tavoite- ja toimintaohjelmassa. Teoksessa Osallisuus – oikeutta vai pakkoa? Toim. T. Era. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. 12-34
- Rastas, A. 2005. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Haastattelu – tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Toim. J. Ruusuvuori & L. Tiittula. Tampere: Vastapaino. 78 – 102
- Rouvinen-Wilenius, P., Aalto-Kallio M., Koskinen-Ollonqvist, P. & Nikula, T. 2011. Osallisuus osana tasa-arvoa. Teoksessa Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen – Järjestöt suunnan näyttäjinä. Toim. P. Rouvinen-Wilenius & P. Koskinen-Ollonqvist. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisuja, 9/2011. 49 – 76.
- Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- Saukkonen, P. 2013. Erilaisuuksien Suomi – vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Schubert, C. 2013. Kotouttamisen psykologiaa. Teoksessa Olemme muuttaneet – ja kotoudumme; maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Toim. A. Alitolppa-Niitamo, S. Fägel & M. Säävälä. Helsinki: Monikulttuurinen osaamiskeskus, Väestöliitto. 63 – 77
- Suokonautio, J. 2008. Palapelin palat paikoilleen: Maahanmuuttajien kokemuksia kotouttamiskoulutuksesta ja ehdotuksia sen kehittämiseksi. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Särkelä-Kukko, M. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen – Mistä puhumme, kun puhumme osallisuudesta? Teoksessa Osallisuuden jäljillä. Toim. A. Jämsén & A. Pyykkönen. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. 34 – 50
- Säävälä, M. 2011. Perheet muuttoliikkeessä; perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto.
- Säävälä, M. 2009. Naisia kotouttamassa Eurooppaan; vertailevan Femage-hankkeen loppuraportti. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto.
- Söderling, I. 2005. Suomen väestökysymys ja maahanmuutto. Teoksessa Olemme muuttaneet; näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Toim. A. Alitolppa-Niitamo, I. Söderling & S. Fägel. Väestöliitto. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos, Kotipuu. 13 – 23

Työelämäosallisuus. 21.11.2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 18.6.2015] <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/osallisuus/tyoelama/tyoelamaosallisuus>

Turvapaikanhakijoita tullut yli kolmannes enemmän kuin viime vuonna. 7.5.2015. Helsinki: Maahanmuuttovirasto. Viitattu 1.8.2015. http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/turvapaikanhakijoita_tullut_yli_kolmannes_enemman_kuin_viime_vuonna_59916

Valtion kotouttamisohjelma – Hallituksen painopisteet vuosille 2012 – 2015. N.d. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 18.6.2015.

Liitteet

Liite 1 Haastattelukysymykset (suomi)

1. Perustiedot:
 - Ikä?
 - Mistä maasta olet tullut?
 - Kuinka kauan olet asunut Suomessa?
 - Kuinka kauan olet asunut Jyväskylässä?
 - Lapset
 - Montako lasta sinulla on?
 - Minkä ikäisiä lapsesi ovat?

2. Miltä **sinusta** tuntui tulla mukaan ryhmään?

3. Mitkä asiat saavat **sinut** käymään äiti-lapsiryhmässä?

4. Mitä hyötyä ryhmässä käymisestä **sinulle** on ollut?

5. Jos lapset eivät pääsisi ryhmään, tulisitko ryhmän toimintaan mukaan?

6. Miksi **et** voisi osallistua ryhmään?

7. Mitkä ovat tuoneet ryhmässä **sinulle** positiivisia/hyviä kokemuksia?

8. Entä negatiivisia/huonoja kokemuksia?

9. Mitkä ovat olleet tärkeimmät oppimiskokemukset?

10. Mitkä asiat auttoivat **sinua** oppimaan esimerkiksi suomen kieltä tai suomalaista kulttuuria?

11. Minkälaisissa muissa ryhmissä tai yhteisöissä olet/olet ollut mukana?

- Muualla Suomessa? Jyväskylässä?
- Missä vaiheessa kotoutumistasi olet ollut mukana näissä ryhmissä/yhteisöissä?

Liite 2 Haastattelukysymykset (englanti)

1. Basic information
 - Age?
 - Where are you from (country)?
 - How long time have you lived in Finland?
 - How long time have you lived in Jyväskylä?
 - Children
 - How many child do you have?
 - Children`s ages?

2. What did you feel when **you** first came in to the group?

3. What things make **you** visit in this mother – child group? The reasons?

4. What benefits have you had? The time you have been in the group?

5. If your children couldn`t come to the group, would you came to the mother – child group?

6. What are the reasons that you could **not** came in to the group?

7. What things have brought to you positive/good experiences in the group?

8. What about negative/bad experiences? If any?

9. What things have been the most important learning experiences?

10. What things did help you to learn for example finnish (language) or finnish culture?

11. What kind of groups have you been earlier?

- Here in Jyväskylä? Somewhere in Finland?
- When you were in these groups?